

ETELÄ-SAVON
SAIRAANHOITOPIIRI

TALOUSARVIO 2016

TALOUSSUUNNITELMA 2016-2018

SISÄLLYS

1	Taloussuunnitelman perusteet	2
1.1	Yleistä.....	2
1.2	Jäsenkunnat	2
1.3	Kuntayhtymän organisaatio.....	3
1.4	Tilivelvolliset	4
2	Kuntayhtymän strategia	4
2.1	Arvot, toiminta-ajatus, visio ja strategiatiivistys.....	4
2.1.1	Sairaanhoitopiiritason tuloskortti	6
2.2	Tuottavuusohjelma osana strategiaa	9
3	Riskienhallinta	11
4	Talousarvion ja -suunnitelman laadinnan perusteet	14
4.1	Yleinen ja kuntatalouden kehitys.....	14
4.2	Muutokset sairaanhoitopiirin toimintaympäristössä	15
4.3	Kuntayhtymän talous	15
4.4	Investoinnit ja niiden rahoitus.....	16
5	Sairaanhoitopiirin toiminta toimialoittain	17
5.1	Yhtymähallinto	17
5.1.1	ESPER-hanke	18
5.1.2	ESSO-hanke.....	19
5.1.3	Alueellinen yhteistyö ja yhteydenpito omistajien ja viranomaisten kanssa.....	20
5.2	Sairaala	21
5.3	Tukipalvelut	23
5.4	Toiminnan tuki	23
6	Henkilöstö	24
6.1	Palkkaus ja sopimukset	25
6.2	Työhyvinvointi ja osaamisen hallinta	26
7	Konserniyhteisöt	27
8	Sitovuusmääräykset	28
8.1	Investointiohjelma	28
8.2	Muut määräykset	28
9	Hinnoittelu-, laskutus- ja korvauserusteet	29
9.1	Luottamushenkilöiden palkkiot vuonna 2016.....	30

Liitteet

1	Oman toiminnan suoritteet
2	Ostopalvelusuoritteet
3	Kuntayhtymän tuloslaskelma 2015–2017
4	Kuntayhtymän rahoituslaskelma 2015–2017
5	Kuntayhtymän investointisuunnitelma 2015–2018
6	Jäsenkuntalaskutusarvio vuodelle 2015
7	Peruspääoman jakautuminen kunnittain

1 TALOUSSUUNNITELMAN PERUSTEET

1.1 Yleistä

Perussopimuksen mukaan kuntayhtymän tehtävänä on tuottaa sen jäsenkuntien ja sairaanhoitopiirin järjestämisvastuuseen kuuluvia erikoissairaanhoidon palvelutehtäviä sekä huolehtia sairaanhoitopiireille säädetyistä muista tehtävistä. Lakisääteisten tehtäviensä lisäksi kuntayhtymä hoitaa laissa säädetyt sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut jäsenkuntiensa puolesta siltä osin kuin kunnat ovat antaneet tehtävät kuntayhtymän hoidettavaksi. Kuntayhtymä voi tuottaa myös muita toimialaansa liittyviä tai sitä tukevia palveluja sekä olla osakkaana tai jäsenenä yhteisöissä, jotka toteuttavat kuntayhtymän tarkoituksperiin liittyviä toimintoja.

Sairaanhoitopiirin perussopimuksen mukaisesti taloussuunnitelma valmistellaan yhdessä jäsenkuntien kanssa. Jäsenkuntien palvelujen tarvetta ja ehdotuksia sekä talousarvio- ja taloussuunnitelmaesitystä on käsitelty kuntakierroksen lisäksi valtuuston ja jäsenkuntien seminaareissa. Toimintaa ja palveluja kehitetään kuntien hyväksymän Etelä-Savon sairaanhoitopiirin terveydenhuollon palvelujen alueellisen järjestämissuunnitelman 2013–2016 ja KYS-erva -alueen erikoissairaanhoidon järjestämissopimuksen 2013–2016 mukaisesti. Sairaanhoitopiirin alueelle on valmisteilla sote-tuotantoalueen muodostaminen, jonka valmistelussa sairaanhoitopiiri on mukana.

1.2 Jäsenkunnat

Kuntayhtymän jäsenkunnat ovat Hirvensalmi, Joroinen, Juva, Kangasniemi, Mikkeli, Mäntyharju, Pertunmaa, Pieksämäki ja Puumala.

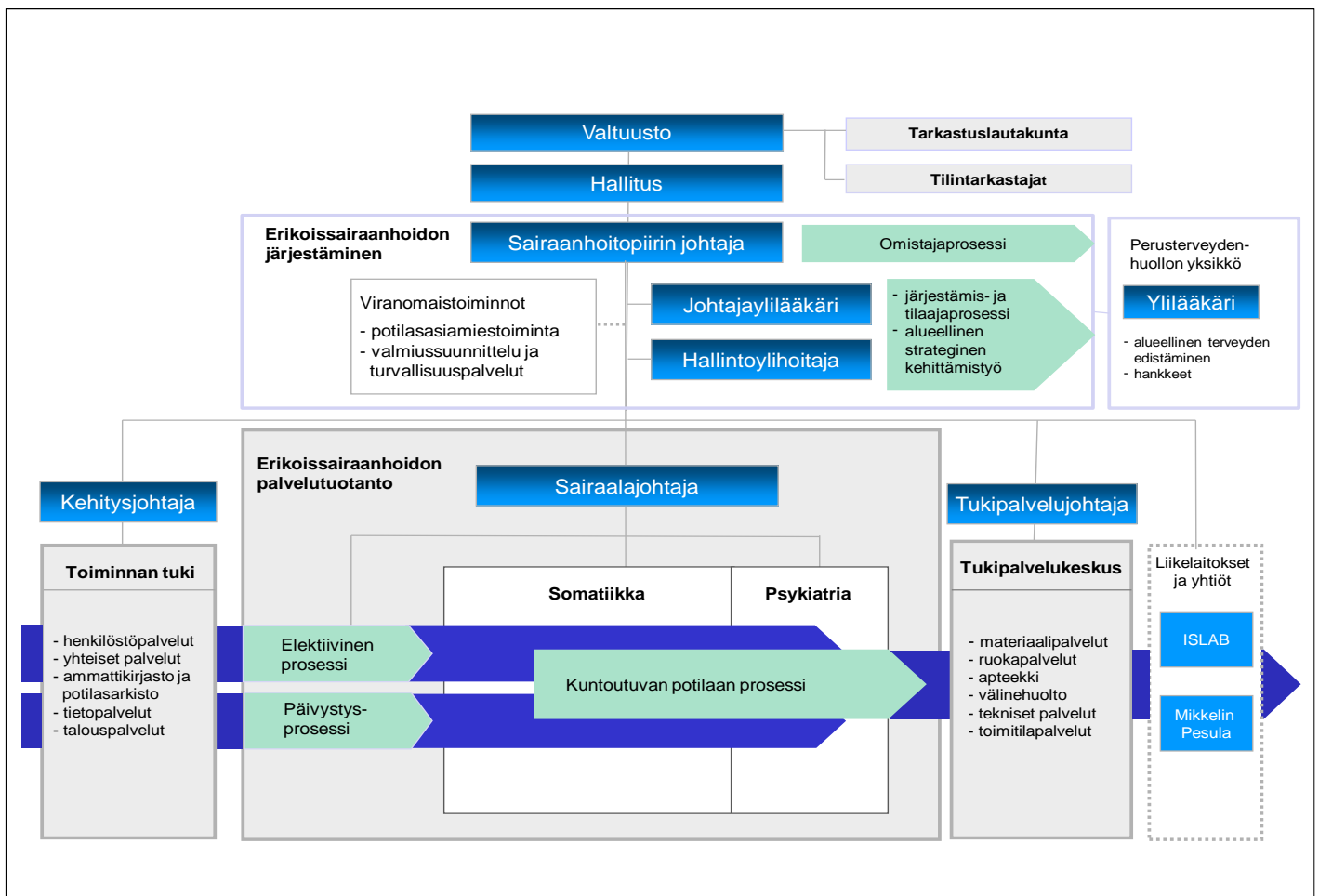

Kuva 1. Jäsenkunnat 1.1.2016.

1.3 Kuntayhtymän organisaatio

Kuntayhtymän organisaatio ja konserniyhteisöt sekä keskeiset prosessit ovat kuvassa 2. Strategian mukaisesti sairaanhoitopiirin organisaatiota kehitetään prosessimaisesti toimivan organisaation suuntaan. Kehittämistyössä painotetaan myös toimivia hoitoketjuja perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välillä niin, että potilas/asiakas saa terveyttä edistäviä ennalta ehkäiseviä palveluja sekä oireiden ja sairauden edellyttämän hoidon oikeaan aikaan ja oikeassa paikassa. Toimivat hoitoketjut parantavat samalla sekä perusterveydenhuollon että erikoissairaanhoidon toiminnan kustannustehokkuutta. Terveydenhuoltolain edellyttämä perusterveydenhuollon yksikkö parantaa perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yhteistyötä ja asiakkaan hoitokokonaisuuden yhteensovittamista.

Kuntayhtymän organisaatio muutettiin prosessimuotoiseksi 1.1.2010 alkaen. Toiminnan ytimenä on erikoissairaanhoidon palvelutuotanto.

Kuva 2. Organisaatiokaavio 1.1.2016 alkaen.

1.4 Tilivelvolliset

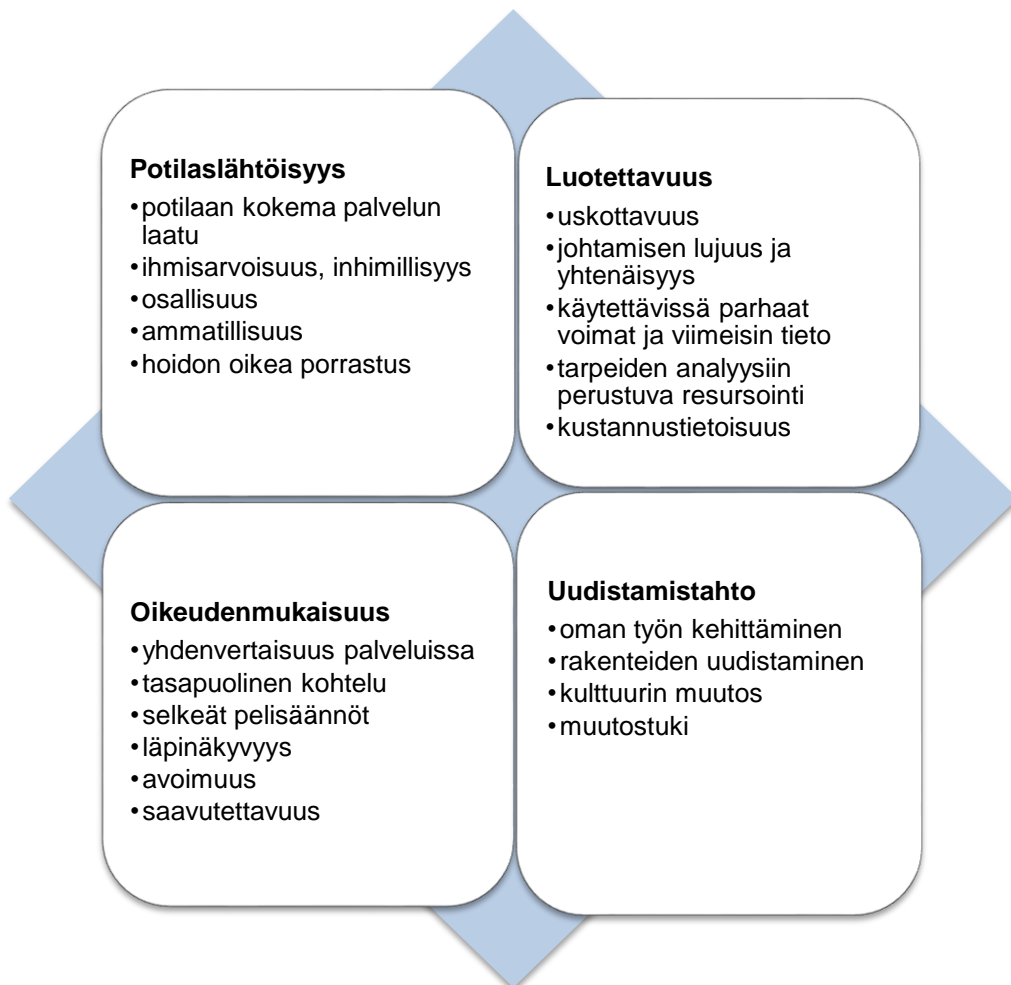
Kuntayhtymän tilivelvolliset on mainittu hallintosäännön 52 §:ssä.

2 KUNTAYHTYMÄN STRATEGIA

Kuntayhtymän visio ja tahtotila ulottuvat vuoteen 2020. Strategiset linjaukset ja tavoitteet ovat voimassa valtuustokaudella 2013–2016.

2.1 Arvot, toiminta-ajatus, visio ja strategiativistys

Strategiaprosessissa määriteltiin Etelä-Savon sairaanhoitopiirin toimintaa ja valintoja ohjaavat arvot, jotka ovat seuraavat:

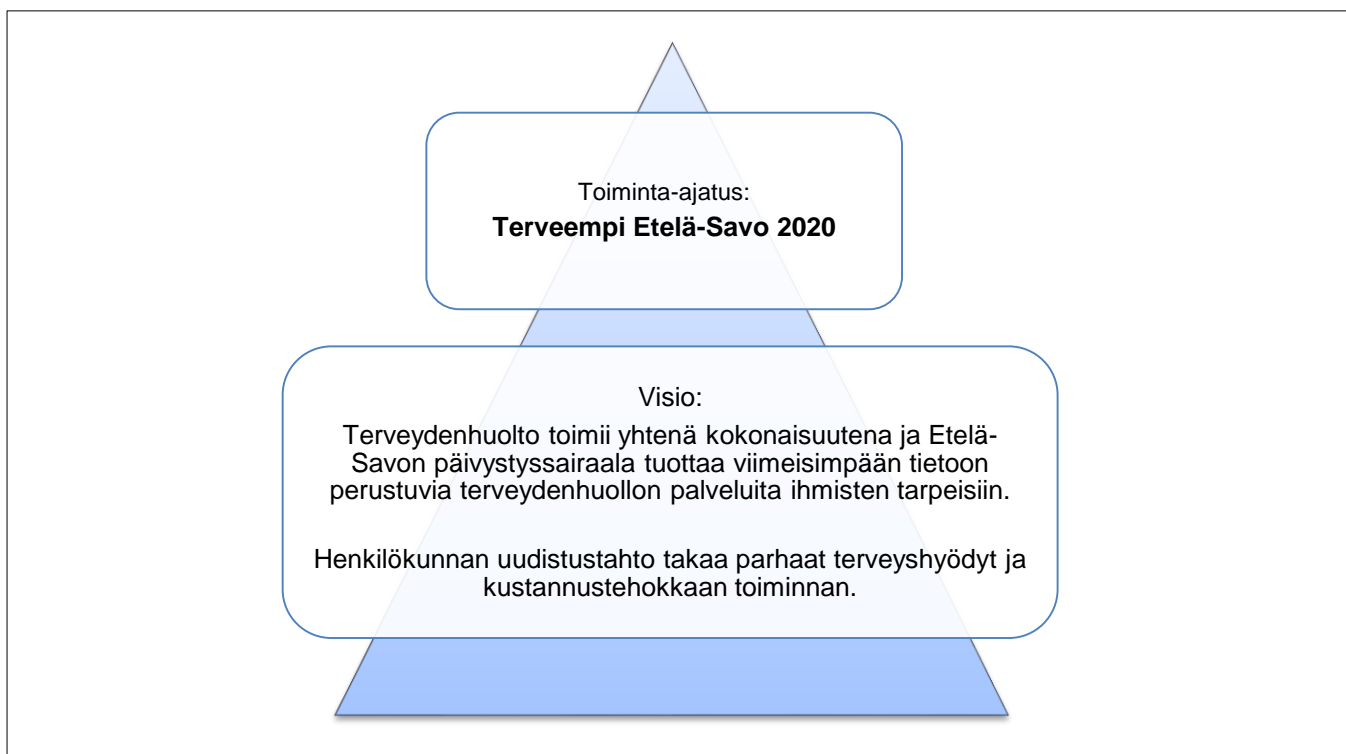

Kuva 3. Sairaanhoitopiirin arvot.

Seuraavassa on tiivistetty Etelä-Savon sairaanhoitopiirin toiminta-ajatus, joka kertoo sairaanhoitopiirin olemassaolon tarkoituksen: Terveempi Etelä-Savo 2020. Tahtotila eli visio kuvaa haluttua tulevaisuuden tilaa, jonka tulee ohjata jokaisen sairaanhoitopiirissä työskentelevän päivittäistä työtä.

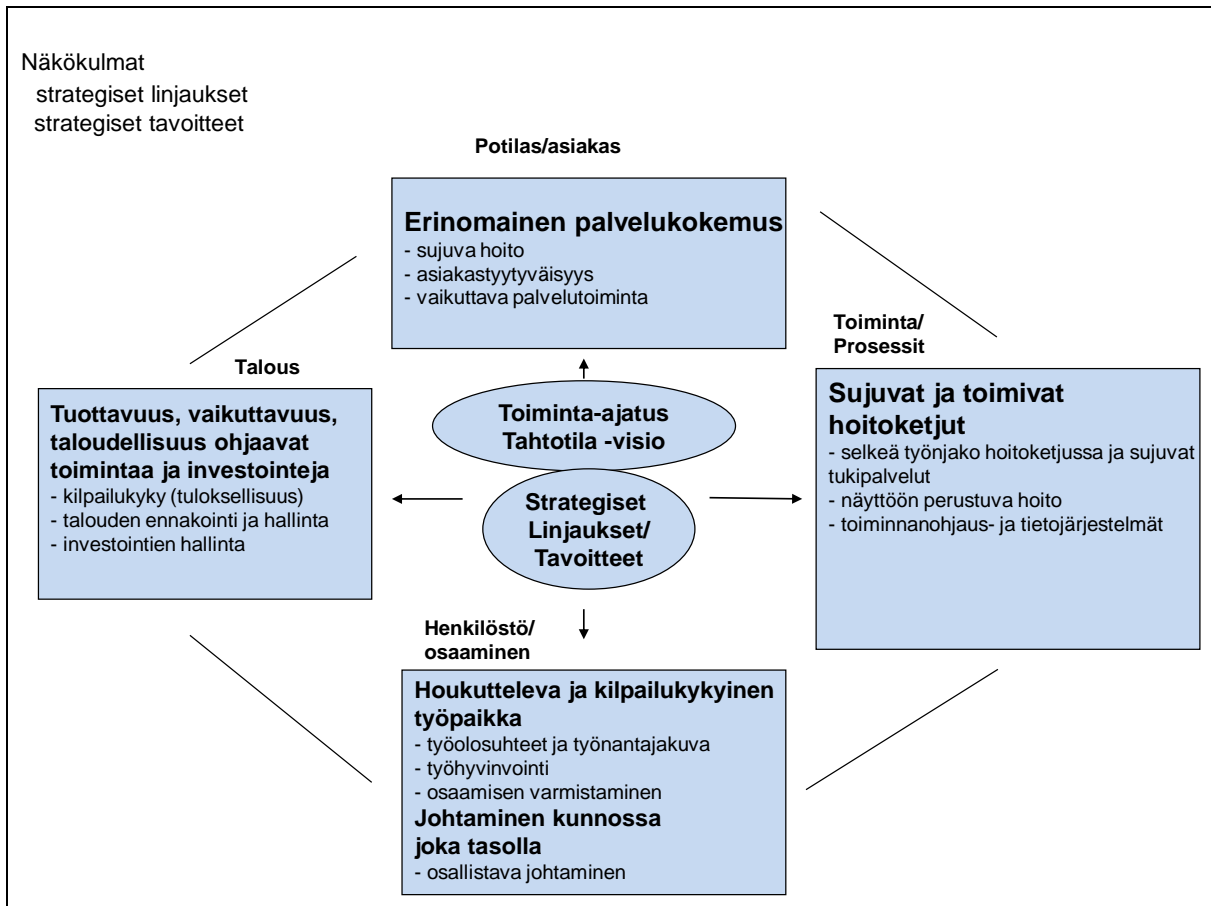
Visio:

- terveydenhuolto toimii yhtenä kokonaisuutena ja Etelä-Savon päivystyssairaala tuottaa viimeisimpään tietoon perustuvia terveydenhuollon palveluita ihmisten tarpeisiin
- henkilökunnan uudistustahto takaa parhaat terveyshyödyt ja kustannustehokkaan toiminnan.

Kuva 4. Etelä-Savon sairaanhoitopiirin toiminta-ajatus ja visio.

Strategiaprosessissa määriteltiin lähivuosien strategiset linjaukset ja strategiset tavoitteet, joiden mukaisesti toimintaa kehittämällä saavutetaan asetettu tahtotila. Määrittelemällä strategiset linjaukset on tehty valinnat niistä asioista, joissa sairaanhoitopiiriin tulee erityisesti onnistua. Strategisia linjauksia on konkretisoitu asettamalla niille strategiset tavoitteet. Strategisten linjausten ja tavoitteiden toteuttaminen käytännössä tapahtuu tasapainotetun tuloskortin avulla. Seuraavan sivun kuvassa strategiset linjaukset ja tavoitteet on jaoteltu potilaan/asiakkaan, talouden, toiminnan/prosessien ja henkilöstön/osaamisen näkökulmiin. Näkökulmat muodostavat yhdessä Etelä-Savon sairaanhoitopiirin tasapainotetun strategian, jonka mukaan piirin strateginen ohjaus on järjestetty ja kehittäminen suunnattu.

Kuva 5. Etelä-Savon sairaanhoitopiirin tasapainotettu strategia.

2.1.1 Sairaanhoitopiiritason tulokortti

Strategisten linjausten ja tavoitteiden toteuttamiseksi talousarviovuoden ja taloussuunnitelmavuosien toimintaa ohjaamaan on laadittu koko sairaanhoitopiiriä koskeva tulokortti. Strategisille linjauksille on määritelty yleisellä tasolla oleva tavoitetaso sekä mittari/arviointikriteeri ja keinot tavoitetason saavuttamiseksi. Strategiset linjaukset ja tavoitteet ja niitä konkretisoivat keinot sekä arviointimittarit ovat pohjana sairaanhoitopiirissä vuosittaisten tulokorttien laadinnassa. Perimmäisenä tavoitteena kaikessa sairaanhoitopiirin toiminnassa on vision ”Terveempi Etelä-Savo vuonna 2020” saavuttaminen. Sairaanhoitopiiritason tulokortti sisältää asiakkaan, talouden, prosessien ja henkilöstön näkökulmat. Sairaanhoitopiirin toimialojen ja toimintayksikköjen sekä henkilöiden laatimissa tulokortteissa tulee näitä linjanvetoja ja tavoitteita edelleen konkretisoida käytännön tasolla päivittäisessä työssä sekä työn onnistumisen mittaamisessa ja arvioinnissa.

Strategiset linjaukset Muutostavoite/ kehittämiskohde	Strategiset tavoitteet/ tavoitetaso	Mittari/arviointikriteeri	Keinot tavoitetason saavuttamiseksi
Asiakasnäkökulma			
Erinomainen palvelukokemus	Sujuva hoito Asiakastyytyväisyys Vaikuttava palvelutoiminta	Jonoton hoitopääsy, läpimenoaika polikliinissä toiminnassa Asiakastyytyväisyyskyselyn tulos kiitettävä Asiakaspalautteet, elämänlaatu ja toimintakyky (esim. 15D, ADL, laatumittarit), potilasvahingot ja sairaalainfektiot	Tietojärjestelmien toimivuus ja sähköiset palvelut Ystävällinen ja kunnioittava kohdelu ja sujuva, täsmällinen hoito Ammattitaidon ja osaamisen varmistaminen
Talousnäkökulma			
Tuottavuus, vaikuttavuus ja taloudellisuus ohjaavat toimintaa ja investointeja	Kilpailukyky (tuloksellisuus) Talouden ennakointi ja hallinta Investointien hallinta	THL-benchmarking parhaassa kolmanneksessa , oma mittaus Kustannusten kasvu alle sairaalaindeksin nousun Kuntaomistajien taloudellisten mahdollisuuksien huomioiminen Toiminnan tehostamisella ja tätä tukevilla investoinneilla taloudelliset hyödyt	Tuottavuusohjelman toimenpiteet Seurantamittarit, ostopalvelujen hallinta Realistinen taloussuunnittelu ja talousarvio Taloudelliset laskelmat
Prosessinäkökulma			
Sujuvat ja toimivat hoitoketjut	Selkeä työnjako hoitoketjussa ja sujuvat tukipalvelut Näyttöön perustuva hoito Toiminnanohjaus- ja tietojärjestelmät	Konsultaatioiden %-osuus läheteistä Vuodeosastopotilaiden keskimääräinen hoitoaika (somaattinen, psykiatrinen) Potilaiden keskimääräinen ”läpimenoaika” päivystyspoliklinikka Hoidon tarkoituksenmukainen porrastus (erityispalvelut - peruspalvelut) - EPR - benchmarking/ESSHP:n kunnat Odotusajat hoidon toteutukseen Käypä hoito tai muihin näyttöön perustuvien hoitoprosessien osuus	Koulutus ja esimiestyö Kuukausittainen osastokohtainen seuranta ja raportointi Kuukausittainen seuranta ja raportointi Vuositason seuranta ja raportointi Seuranta ja raportointi kolmannesvuosittain Tietojärjestelmien avulla tuetut alueelliset hoitoprosessit Raportoinnin kehittäminen ja tietojärjestelmien yhdenmukaistaminen

Henkilöstönäkökulma			
Houkutteleva ja kilpailukykyinen työpaikka	Työolosuhteet ja työnantajakuva	Toimitilat ja työvälineet kunnossa	Työsuojelutarkastukset
	Työhyvinvointi	Ajantasainen palkkausjärjestelmä	TVA-päivitys tehdään ja on ajan tasalla
	Osaamisen varmistaminen	Varhaisen tuen mallia noudatetaan	Kaarilaskurin tiedot
	Osallistava johtaminen	Työyhteisöjen toimivuudesta huolehditaan	Sairauspoissaolotilastot
Johtaminen kunnossa joka tasolla		Osaamiskeskustelut ja osaamiskartoitukset tehdään yksiköittäin	Työilmapiirikysely ja tulosten hyödyntäminen kehittämisessä
		Muutosvalmiuden ja innovatiivisuuden kohottaminen työyksiköissä työntekijöitä osallistamalla	Henkilöstö- ja koulutussuunnitelma
		Strategiaa toteuttavien toimintamallien edelleen kehittäminen yhdessä	Toteutuneet kehityskeskustelut
		Yhteisten toimintamallien noudattaminen ja esimiesten vastuu tavoitteiden toteuttamisesta	Muutosagenttien valinta ja lean muutosprosessin käynnistäminen heidän johdollaan pilottiyksiköissä
			Sisäinen koulutus esimiehille
			Osastokierrokset osallistavan johtamisen vahvistamiseksi

Taulukko 1. Sairaanhoidopiiritason tuloskortti.

Sairaanhoidopiirin tuloskortista on johdettu valtuuston sitovat tavoitteet vuodelle 2016. Toimialakoh-
taiset tuloskortit ja tavoitteet käsitellään talousarvion täytäntöönpanon yhteydessä.

VALTUUSTON SITOVAT TAVOITTEET VUONNA 2016		
Tavoite	Kehityskohde	Tavoite
Asiakasnäkökulma		
Hoitoonpääsy lain mukainen	Asiakaslähtöisyys (hoitotakuu)	Hoidon tarpeen arviointi 3 vklähetteen saapumisesta Arvioinnin edellyttämät tutkimukset ja erikoislääkärin arviointi 3 kklähetteen saapumisesta Potilaan tarvitessa sairaalahoitoa, se aloitetaan viimeistään 6 kk hoidon tarpeen toteamisesta Lasten ja nuorten (alle 23-vuotiaat) mielenterveyspalveluissa hoidon tarpeen arvioinnin edellyttämät tutkimukset ja erikoislääkärin arviointi toteutetaan 6 vk lähetteen saapumisesta ja hoito järjestetään 3 kk hoidon tarpeen toteamisesta.

Potilas/omaiset saavat riittävät tiedot sairaudestaan ja hoidosta	Asiakastytyväisyys	Asiakaskysely Sähköinen spontaanipalautte-järjestelmä käytössä Hoitoketjuun liittyvät valitukset alle 0,25 % avokäyntien ja hoitopäivien summasta
Itsehoito ja terveyden edistäminen	Omatoimisuus	Asiakkaista itseilmoittautuneita 80 % Hoitopoluissa/-ketjuissa dokumentoidaan potilaan oma rooli hoidon toteutumisessa Terveydenedistämisenäkökohdat huomioidaan osana potilaan kokonaisuhoitoa ja palvelusuunnitelmaa
Talousnäkökulma		
Omistajaohjauksen kehittäminen	Oikea-aikainen tieto	Raportointijärjestelmät (toiminta ja talous) kuntien terveydenhuollon käytössä 2016
Tuottavuuden parantaminen	Toiminnan muutokset	Vuosittaisen tavoitteen mukainen. Toiminnan osalta >1 %
Prosessinäkökulma		
Alueellinen järjestämissuunnitelma	Yhteistyön ja hoitoketjujen kehittämien	Toimeenpano
ERVA-yhteistyö	Yhteistyön ja hoitoketjujen kehittämien	Toimeenpano
Sairaalaprosessi	Päivitys- ja elektiivinen prosessi	Keskeiset prosessit kuvattu prosessikaaviona 2016
Henkilöstönäkökulma		
Aktiivinen työnantajapolitiikka	Rekrytointi	Virkojen täyttöaste yli 95 % poissaolo % alle 14 tp/hlö

Taulukko 2. Valtuuston sitovat tavoitteet.

2.2 Tuottavuusohjelma osana strategiaa

Osana strategiaa on erillinen tuottavuusohjelma (hallitus § 124/7.11.2013), jonka avulla kehitetään ja ohjataan toimintaa strategiavalintojen mukaisesti. Kuntatalouden vaikea tilanne aiheuttaa merkittäviä toiminnan uudelleen arviointipaineita.

Palvelutuotannon tuottavuus on monimutkainen käsite palvelutuotteiden moninaisuudesta johtuen (fyysisistä tuotteista aineettomiin). Tuottavuuteen voidaan vaikuttaa mm. strategiavalinnoilla, resursien uudelleenorganisoinnilla, muutoksilla prosesseissa ja/tai organisaation rakenteissa ja arvioissa (oikea kustannusten kohdistaminen). Tuottavuutta käsitellään strategiakauden mittaisella tuottavuusohjelmalla, jossa kannattavuuden ja laadun näkökulmat tulee huomioida pelkkien tuotos/panos näkökulmien sijaan.

Tuottavuusohjelman sisältö

- palveluvalikoiman arviointi järjestämissuunnitelman ja -sopimuksen sekä lainsäädännön perusteella (sairaanhoitopiirin alue, erva-alue)
- palvelutuotanto: keskeisten prosessien määrittely (kuvattujen hoitoketjujen mukainen toiminta) ja kehittäminen, toimintamallit, työtavat, innovaatiot, asiakkaan/potilaan oma-toimisuuden lisäys
- tuottavuuden johtaminen, strategisen omistajaohjauksen kehittäminen
- henkilöstövoimavarojen hallinta esim. osaamisen kehittäminen
- teknologian mahdollisuudet
- toimitilat ja logistiikka.

Tuottavuusohjelmaa on käytetty kulujen hallinnan välineenä kaksi vuotta. Vuoden 2015 osalta pääosa tavoitteista oli osana talousarviota (2 milj. euroa) ja osa lisättiin (1 milj. euroa) hallituksen päätöksen mukaisesti. Tuottavuusohjelman ongelmana on painopisteiden siirtyminen erikseen seurattaviin asioihin, jolloin vaarana on, ettei kokonaistuottavuus toteudu. Tuottavuutta on nyt ensi kertaa mitattu myös DRG-pistetuoottavuutena. Sairaalan tuottavuus oman toiminnan osalta on selvästi parantunut somatiikassa, mutta vastaavasti heikentynyt psykiatriassa. Kokonaistuottavuus on kuitenkin selvästi parantunut (8,7 % laskettuna välisuoritekustannuksista). THL:n ennakkotulokset ovat samansuuntaisia.

Tuottavuusohjelman mukaiset toimenpiteet toteutuvat pääosin, mutta toimintaympäristön muutos tuo uusia tuottavuusohjelman ulkopuolisia kuluja, jolloin nettokuluissa ei tapahdu vähentymistä, vaan kustannusten nousu on loivempaa.

Tuottavuutta tavoitellaan sairaanhoitopiirin kehityshankkeilla, joista keskeisin on ESPER-hanke. Tälle hankkeelle valtuusto asetti 10 %:n tuottavuustavoitteen, mikä tulee yksilöidä tulevien vuosien taloussunnittelussa. Käytännössä tuottavuutta haetaan henkilöstö- ja tilasäästöillä (sisältää energian ym.) sekä toiminnan uudelleen organisoinnilla. Hoito- ja palveluketjujen integroiminen ja sujuvoittaminen ovat tuottavuuskehitystyötä.

Henkilöstötoimenpiteet ovat jatkossakin olleellisin osa tuottavuusohjelmaa, koska henkilöstötyön tuottavuuden parantaminen on oleellista henkilöstövaltaisella toimialalla. Lomien käytön ohjeistusta terävöitettiin kesällä 2015 ja samaa ohjeistusta käytetään myös seuraavalla lomakaudella. Tuottavuusohjelmassa vuodelle 2016 yksilöidään henkilöstöhallinnolliset toimenpiteet.

Henkilöstöllä on käytössä palkattoman virka- tai työvapaan eli ns. talkoovapaan pitomahdollisuus sekä osalla henkilöstöä lomarahana osittainen vaihto lomarahavapaaksi. Työaikapankkijärjestelmän käyttöä jatketaan ja laajennetaan koskemaan kaikkia kolmivuorotyötä tekeviä. Työaikapankkiin on

mahdollista siirtää lisä- ja ylityötunteja pidettäväksi myöhemmin vapaana sen sijaan, että tehdyt tunnit maksetaan rahakorvauksena.

Kaikki avoimet vakanssit otetaan tarkasteluun uudella tavalla yksilöidysti. Avoimissa vakansseissa tavoitteena on, että toiminnassa tarvittavat vakanssit ovat täytettyinä vakinaisella henkilöstöllä ja muut lakkautetaan. Täyttölupamenettelyssä avoimeksi tulevat työsopimussuhteiset tehtävät tai virat (avoimeksi tulo joko eläkkeelle jäämisestä tai irtisanoutumisesta johtuen) siirretään keskitettyyn hallintoihin rekrytointiyksikköön. Avoimia vakansseja ei käytetä taustavakansseina määräaikaisuuden perusteena ”avoimen tehtävän hoito/tehtäväjärjestelyt kesken” ilman erillistä käsittelyä. Rekrytointiyksikön toiminta organisoidaan uudelleen vuoden 2016 alusta alkaen.

Potilaiden omatoimisuutta ja itsepalvelua tuetaan jo monin sähköisen asioinnin sovelluksien avulla. Sähköisen asioinnin palvelut ovat myös hoitotyön ammattilaisen ja tukipalveluiden työkaluja, joiden käyttö tehostaa tuottavuutta. Kuluneiden vuosien aikana on kehitetty alueellista raportointijärjestelmää. Kehitystyö jatkuu edelleen kohti johdon johtamisjärjestelmää, jolla pystytään seuraamaan toimintaa ja taloudellisia lukuja reaaliajassa. Raportointijärjestelmää parannetaan vuodelle 2016 graafisuuden ja tilannekuvan osalta.

Ongelmana on edelleen toimintojen sisältöjen nopea muuttuminen, kustannustason nousu sekä ulkopuolisista muutoksista johtuvat kuluerät kuten lääkkeet, hoitotarvikkeet ja viranomaisohjeistus. Vuodelle 2015 asetetun tuottavuusohjelman kolmen miljoonan euron säästötavoitteesta jäädään noin 2,5 miljoonan euron kustannussäästöön. Tuottavuusohjelma on osa talousarviota ja siinä määritellyt säästötavoitteet on otettu huomioon talousarviota laadittaessa.

3 RISKIENHALLINTA

Kuntalain (KunL) 14 §:n mukaan valtuuston tulee päättää kuntayhtymän ja kuntayhtymäkonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Johtosäännön mukaisesti organisaation kaikilla tasoilla ja toiminnoissa edellytetään riittävää sisäistä valvontaa ja riskien olemassaolon tunnistamista. Sairaanhoidopiirin toimintakertomuksessa on annettava tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä.

Tilintarkastajan tulee antaa tilintarkastuskertomuksessa lausuntonsa siitä, onko kuntayhtymän ja kuntayhtymäkonsernin sisäinen valvonta ja riskienhallinta sekä konsernivalvonta järjestetty asianmukaisesti.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat keskeinen osa hyvää hallintoa ja johtamista. Sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan organisaation sisäisiä menettelytapoja, joilla pyritään varmistamaan toiminnan tuloksellisuus ja laillisuus. Sen avulla pyritään tunnistamaan ja hallitsemaan riskejä sekä varmistamaan, että asetettuihin tavoitteisiin päästään. Sisäisen valvonnan avulla johto hankkii jatkuvasti riittävää, luotettavaa ja ajantasaista tietoa organisaation tilasta ja sen aikaansaannoksista.

Riskienhallinnan keskeiset osa-alueet ovat ylläpidetyt suunnitelmat, prosessikuvaukset ja toimintaohjeet. Ohjeistuksen mukainen toimintatapa varmistaa hyvän hallinnon ja johtamisen eri organisaatiotasojille asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteuttamisen ja säännösten mukaisen toiminnan kuntayhtymässä. Kokonaisvaltainen riskienhallinta on keskeinen osa sisäistä valvontaa.

Kokonaisvaltaisella riskienhallinnalla kehitetään yhteisiä menettelytapoja tunnistaa, arvioida sekä hallita sairaanhoitopiirin toimintaan ja tavoitteiden saavuttamiseen liittyviä riskejä. Riskienhallinnan tarkoitus on varmistaa häiriötön palvelutuotanto. Riskienhallinta on järjestelmällistä toimintaa, missä riskit tunnistetaan, arvioidaan ja niiden hallintakeinoja suunnitellaan, toteutetaan ja seurataan.

Sairaanhoitopiirin riskienhallintaa käsitellään strategisella tasolla. Kuntayhtymän johtoryhmän tekemät säännölliset riskiarvioinnit ja riskienhallintatoimenpiteet painottuvat strategiaan kuten talouteen, palvelutuotantoon ja toimitusketjuun.

Operatiivisella tasolla eri vastuutahojen tekemät säännölliset riskiarvioinnit ja riskienhallintatoimenpiteet keskittyvät merkittävimpiin asioihin, jotka vaikuttavat

- palvelualueiden toimintaan ja palveluidenlaatuun (HaiPro, toiminnan ohjaus)
- potilasturvallisuuteen (suunnitelma potilasturvallisuudesta)
- investointi-, hanke- ja kehittämistoimintaan (investointi/hankekohtaiset arviot)
- työympäristöön ja turvallisuuteen (turvallisuustyöryhmä)
- tietoturvallisuuteen (tietohallintostrategia).

Hallitus ja sairaanhoitopiirin johtaja vastaavat siitä, että sairaanhoitopiirillä on hyvän johtamis- ja hallintotavan mukainen johtamisjärjestelmä ja että sisäiseen valvontaan ja riskienhallintaan liittyvät menettelytavat ja organisaation eri toimijoiden toimivalta, velvoitteet ja vastuut on hyväksytty. Sairaanhoitopiirin johtaja vastaa sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta sekä toimeenpanosta. Jokaisen esimiehen velvollisuus on toimeenpanna sisäinen valvonta ja riskienhallinta vastuullaan olevalla alueella.

Konsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisen järjestämisen konsernitasoinen vastuu on konsernijohtolla. Konsernin tytäryhteisöissä kunkin yhteisön hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat yhteisön sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisuudesta lainsäädännön ja konserniohjeistuksen mukaisesti. Konsernijohto seuraa riskienhallinnan järjestämistä konserniyhteisöissä raportointivelvoitteen avulla.

Sisäinen tarkastus avustaa sairaanhoitopiirin johtajaa tehtävään muun muassa arvioida hyvän hallintotavan, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisuutta ja riittävyttä sekä niitä varmentavia menettelytapoja.

Arvioitavia riskialueita ovat

- strategiset riskit, jotka liittyvät usein ulkoisiin tapahtumiin ja muutoksiin, jotka vaikuttavat pitkän aikavälin suunnitelmiin ja strategiaan tavoitteisiin
- operatiiviset riskit, jotka liittyvät organisaation päivittäiseen toimintaan
- taloudelliset riskit, jotka liittyvät taloudellisiin ja rahoituskellisiin tekijöihin
- vahinkoriskit, jotka aiheutuvat odottamattomista ja äkillisistä tapahtumista.

Valtuusto hyväksyi sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet 23.5.2014. Sairaanhoitopiirin johtaja on nimennyt turvallisuustyöryhmän, jonka tehtävänä on koordinoita ja päättää turvallisuuden liittyvistä asioita. Turvallisuustyöryhmä ohjaa sairaanhoitopiirin turvallisuuspolitiikan luomista ja sen viemistä käytäntöön. Työryhmän käsiteltäviä aihealueita ovat tietoturvallisuus, potilasturvallisuus, toimitilaturvallisuus, valmiussuunnittelu, toimintaturvallisuus, työturvallisuus, ympäristöturvallisuus ja ulkomaantoimintojen turvallisuus. Vuonna 2015 tavoitteena oli kehittää riskienhallintaa edelleen arvioimalla raportointijärjestelmän toimivuutta. Keskeinen tavoite on turvallisuuspolitiikan ja riskien hallinnan juurruttaminen osaksi sairaanhoitopiirin päivittäistä toimintaa sekä niiden riittävä huomiointi myös toiminnan kehittämisessä. Turvallisuuden eri osa-alueille on määritelty tavoitteet, joiden jalkauttamisesta vastaavat nimetyt viranhaltijat yhdessä asiantuntijoiden kanssa.

Vuonna 2016 tavoitteena on kiinnittää erityistä huomiota ESPER-hankkeen ja siihen liittyvien muutosten riskien hallintaan. Rakennustyöt toteutetaan toimivan sairaalan sisällä, mikä asettaa erityisiä vaatimuksia riskien hallinnalle. Hankkeeseen liittyy useita muuttoja, mikä on myös otettava huomioon. Konserniohjeen laadinnan yhteydessä käydään läpi konsernin riskit.

4 TALOUSARVION JA -SUUNNITELMAN LAADINNAN PERUSTEET

4.1 Yleinen ja kuntatalouden kehitys

Valtiovarainministeriö arvioi kesällä, että BKT kasvaa vuonna 2015 vain 0,3 prosenttia, mikä pitää työttömyyden yhä lievässä nousussa. Vuodelle 2016 ministeriö ennakoii pientä teollisuustuotannon piristymistä, mikä olisi vetänyt kokonaistuotannon 1,4 prosentin vuosikasvuun ja kääntänyt työttömyyskehityksen laskevalle uralle. Kesän aikana tuotannon ja työllisyyden kehityksestä julkaistut tilastotiedot eivät kuitenkaan tue ennakkointia. Lisätietoja www.vm.fi/kunta/kuntatalous.

Maan hallituksen hallitusohjelmaan liittyvä julkisen talouden toimeenpano tapahtuu syyskuun lopulla eduskunnalle annettavassa julkisen talouden suunnitelmassa (JTS) ja sen osana kuntatalousohjelmassa (KTO). Lisätietoja www.vm.fi/kuntatalousohjelma.

Kuntatalousohjelmassa on erikoissairaanhoidosta erikseen mainittu seuraavaa:

Hallitusohjelman mukaisesti otetaan erikoissairaanhoidossa käyttöön kannustinjärjestelmä. Sairaanhoidopiireille tai vastaaville erikoissairaanhoidon toimijoille maksetaan kannustintukea tiettyjen mittarien mukaisesti, kun ne tehostavat toimintaansa. Kannustimen määrätymisen paapiirteet linjataan STM:n, VM:n ja THL:n yhteistyönä syksyllä 2015 ja samalla kehitetään kannustintuen määrätymisen mittarit. Niitä sovelletaan ensimmäisen kerran vuoden 2017 alusta lukien. Kannustintukeen varataan 250 milj. euroa vuodessa, ja samalla määrällä vähennetään valtionosuuksia. Järjestelmän toimeenpanon yhteydessä varmistetaan, että erikoissairaanhoidon tehostumisesta aiheutuva kustannussäästö koituu viime kädessä kuntien hyödyksi. Kannustinjärjestelmän arvioidaan säästävän kuntien menoja vuodesta 2017 alkaen.

Alueellisen erikoissairaanhoidon järjestämistä tehostetaan. Kunnille säädetään velvoite ohjata ympärivuorokautista päivystystä, vaativia leikkauksia ja muita toimenpiteitä sellaisille terveydenhuollon toimintayksiköille, jotka täyttävät tietyt vähimmäiskriteerit. Tätä varten vahvistetaan aluetason ohjausta ja muutetaan erikoissairaanhoidoa ohjaavia säädöksiä (STM asetus kiireellisen hoidon perusteista sekä valtioneuvoston asetus keskitettävästä erityistason sairaanhoidosta). Tehostamisella säästetään kuntien kustannuksia vuonna 2016 noin 50 milj. euroa, vuonna 2017 noin 75 milj. euroa, vuonna 2018 noin 100 milj. euroa ja vuonna 2019 noin 110 milj. euroa. Valtionosuuksia vähennetään 12,86 milj. euroa vuonna 2016, vuonna 2017 noin 19,3 milj. euroa, vuonna 2018 noin 25,7 milj. euroa ja vuonna 2019 noin 28,3 milj. euroa.

Kesäkuussa kunta-alalle saavutettiin vuoden 2016 palkantarkistuksista neuvottelutulos. Neuvottelutulos ulottuu ajanjaksolle 1.1.2016–31.1.2017. Kunnallisiin virka- ja työehtosopimuksiin tehdään pääsääntöisesti vain yleiskorotus, jonka kustannusvaikutus on koko kunta-alalla keskimäärin 0,59 prosenttia.

Pitkällä aikavälillä julkinen talous ei näytä tasapainottuvan ja julkisen velan suhde kokonaistuotantoon jatkaa kasvamista. Haasteena talouden tasapainottamiselle on mm. vanheneva väestö, jonka vuoksi eläke-, terveydenhuolto- ja pitkäaikaishoitomenot kasvavat. Myös tuottavuuden kasvun hidastuminen rajoittaa talouden ja verotulojen kasvua. Kasvava alijäämä aiheuttaa kestävyysvajetta

ja tulevaisuudessa voidaan joutua määrittelemään terveystaloukselle uusi taso, joka voidaan toteuttaa ilman velkamäärän kasvattamista.

4.2 Muutokset sairaanhoitopiirin toimintaympäristössä

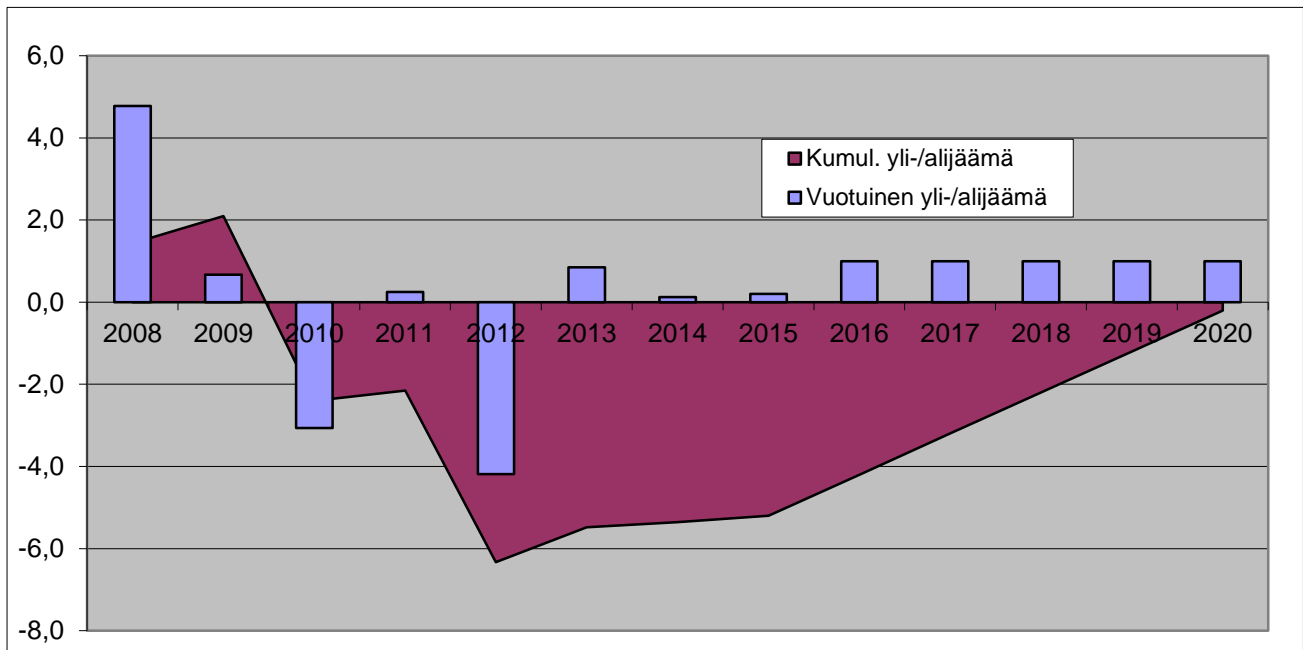
Sairaanhoitopiirin toiminnan muutoksiin suunnittelukaudella vaikuttaa keskeisesti sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislainsäädäntöön liittyvä toimeenpano itsehallintoalueineen. Etelä-Savon sote-tuotantoalueen perustaminen kuntayhtymänä on toiminnan muutoksessa mahdollinen välivaihe. Käytännössä tämä on sote-palveluiden integraation valmistelua yhdessä alueen kuntien kanssa erikoissairaanhoidon, perusterveydenhuollon ja sosiaalitoimen nitomiseksi yhdeksi toimivaksi kokonaisuudeksi. ESPER-hankkeessa tätä työtä valmistellaan parhaillaan.

Maan hallitus päätti marraskuussa, että vastuu sosiaali- ja terveystalouksien järjestämisestä siirtyy kunnilta ja kuntayhtymiltä itsehallintoalueille 1.1.2019. Itsehallintoalueet muodostetaan maakunta- jaon pohjalta. Laajan ympärivuorokautisen päivystyksen yksiköitä on jatkossa 12:ssa sairaalassa. Muut nykyiset keskussairaalat tarjoavat suppeampaa ympärivuorokautista päivystystä ja antavat erikoistuneita palveluita. Lopullisia päätöksiä on tulossa keväällä 2016.

Muutostilanne tuo erityisen haasteen viestinnälle, koska potilaan valinnanvapaus, palvelujärjestelmän muutokset ja vapaa-ajan asukkaiden hyvä palvelu edellyttävät palveluista tiedottamista.

4.3 Kuntayhtymän talous

Kuntayhtymän tulos vuodelta 2014 oli hieman ylijäämäinen, mutta alijäämä on merkittävä (kumulatiivinen 5,6 milj. euroa). Vuoden 2015 tulosta heikentää Moisio sairaalan myynnistä aiheutunut kertapoisto (vaikutus -0,9 milj. euroa). Potilasvakuutuksen ei ennakkotietojen mukaan pitäisi aiheuttaa lisäkustannuksia. Vuoden 2016 talousarvio on laadittava ylijäämäiseksi noin 1 milj. euroa, jotta vanhat alijäämät saadaan katettua vuoteen 2020 mennessä. Talousarvio sisältää tuottavuusohjelman toimenpiteet, jotka päivitetään erikseen vuoden 2016 aikana. Vuosi 2016 tulee jatkumaan taloudellisesti erittäin kireänä ja toiminnan kustannuksia on edelleen karsittava. Kuntayhtymän maksuvalmius on heikko alijäämäisestä kehityksestä johtuen. Maksuvalmiuden ylläpitämiseksi eri rahoituslaitoksista otettavan tilapäisluoton enimmäismäärä on valtuuston päätöksellä 9.10.2015 muutettu ESPER-hankkeen rahoituksen vaatimusten mukaisesti 35:een miljoonaan euroon.

Kuva 6. Taseen alijäämän kehitys suunnittelukaudella.

Talousarvioon ei sisälly henkilöstömuutoksia, joilla olisi talousarviovaikutusta. Ostopalvelujen arvioidaan vähenevän, mikäli toimintaa siirtyy edelleen omaksi toiminnaksi, mutta asiakaspalvelujen ostomuutokset ovat vaikeasti arvioitavissa (talousarviossa nollakasvu asiakaspalvelujen osalta). Asiakaspalveluiden ostojen suuntaamista joudutaan vielä erikseen arvioimaan, koska kuluvan vuoden 2015 kasvu on ollut poikkeuksellisen suuri (15 %). Aineissa ja tarvikkeissa varaudutaan pieneen kulutukseen kasvuun, koska lääkekulujen kasvu aiheuttaa kustannuspainetta tarvikkeiden osalta.

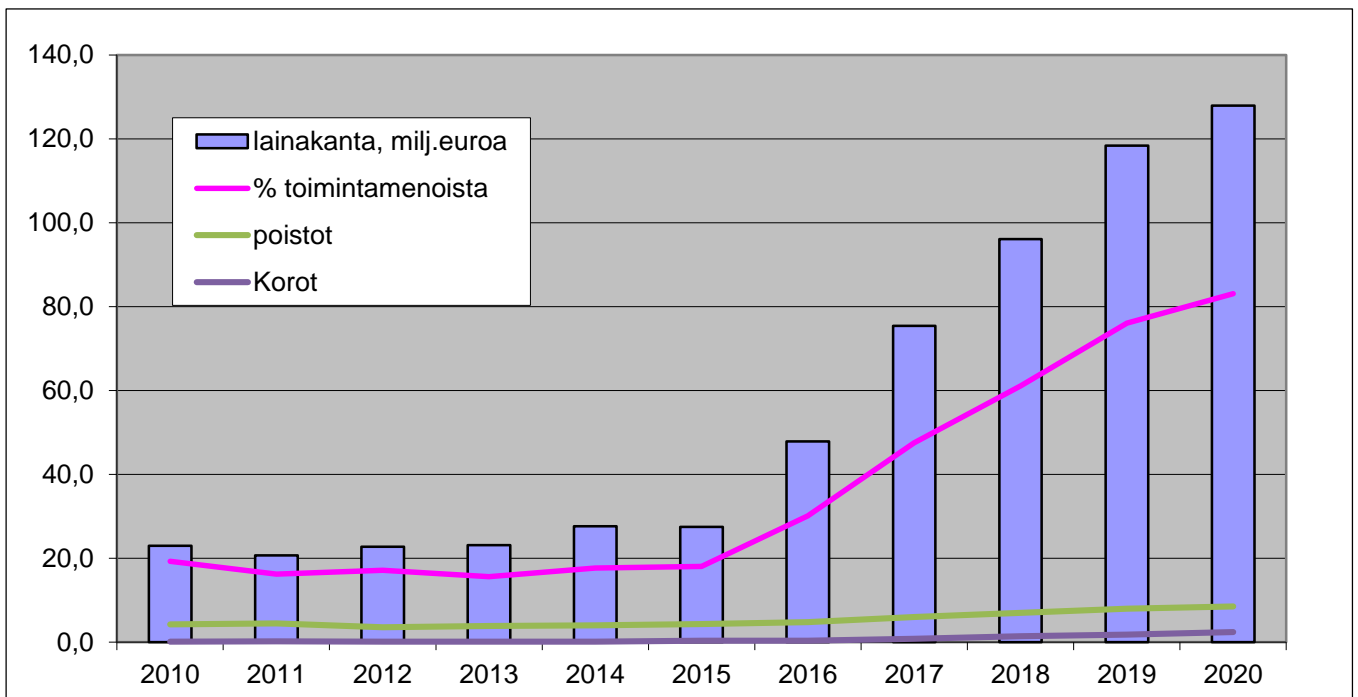
ESPER-hakkeen I-vaiheen käynnistyminen aiheuttaa toiminnallisia järjestelyjä, joilla on vaikutusta vuoden 2016 toimintaan. Ulkokuntalaskutuksen uskotaan kasvavan päivystysasetuksen myötä. Pieni väestöpohja aiheuttaa merkittävää vuosittaista vaihtelua. Hinnastoon tehdään teknisiä muutoksia uusien tuotteiden osalta ja tiettyjen kuluerien kohdennuksia.

4.4 Investoinnit ja niiden rahoitus

Vuoden 2016 Investointiohjelma sisältää vain välttämättömiä ESPER-hankkeeseen kuulumattomia kalusto, laite- ja tietotekniikkainvestointeja neljä miljoonaa euroa. Investointiohjelma sulautetaan jatkossa ESPER-hankkeeseen. Tulevien vuosien investointiohjelma tehdään strategian mukaisesti huomioiden ESPER-hankkeen jatkovaiheiden eteneminen. Investointeja on korvattu osin leasing-sopimuksilla, joilla pääosa tietotekniikasta on uusittu vuodesta 2013 alkaen. Ajoneuvojen osalta on pääsääntöisesti käytetty leasing-rahoitusta.

Investointien rahoittaminen tapahtuu pääosin vieraalla pääomalla, joten on tärkeää suunnata investoinnit valitun ydintoiminnan kehittämiseen. Investoinnit palvelevat myös jäsenkuntien tarpeita, joten hankkeiden yhteensovittaminen kuntien kanssa on erittäin tärkeää.

Sairaanhoitopiirin velkamäärä on sairaanhoitopiirien keskimääräisellä tasolla. Jatkossa kehittämishankkeet tulevat moninkertaistamaan velkamäärän. Vuoden 2016 osalta merkittävimmät velkaerät muodostuvat ESPER-hankkeen ensimmäisestä (8,5 milj. euroa) ja toisesta (31 milj. euroa) vaiheesta.

Kuva 7. Lyhyt- ja pitkäaikaisen lainan määrä.

5 SAIRAANHOITOPIIRIN TOIMINTA TOIMIALOITTAIN

5.1 Yhtymähallinto

Yhtymähallinto vastaa erityisvastuualueyhteistyöstä, erityisvastuualueen järjestämissopimuksen ja terveydenhuollon alueellisen järjestämissuunnittelun valmisteluun ja toteuttamiseen osallistumisesta, kuntayhtymän strategisesta suunnittelusta ja koordinoinnista, yhtymätason toiminnan ja talouden kokonaiskehityksestä ja palvelutoiminnan tuottavuudesta ja vaikuttavuudesta sekä yhteydenpidosta kuntaomistajiin. Viranomaistoiminta, ulkoiset yhteydet, terveyden edistäminen sekä kehittä-

mishankkeet kuuluvat myös toimialalle. Sairaanhoidopiirin perusterveydenhuollon yksiköllä on merkittävä haaste erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon yhteistyön, terveyden edistämisen ja toimivien hoitoketjujen kehittämisessä sairaanhoidopiirin jäsenkunnissa osana sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallista ja alueellista uudistusta.

5.1.1 ESPER-hanke

ESPER-hanke käsittää kokonaisuuden, jossa Mikkelin kaupungin pääterveysaseman palvelut, merkittävä osa sosiaalipalveluista sekä sairaanhoidopiirin psykiatrian toiminnot Moisio sairaalasta sijoituvat vaiheittain sairaalakortteliin erikoissairaanhoidon yhteyteen. Ensimmäisessä vaiheessa remontoidaan tilat vastaanottopalveluille, johon tulevat sijoittumaan Pankalammen pääterveysaseman vastaanotot sekä valtaosa erikoissairaanhoidon poliklinikkatoiminnasta. Toisen vaiheen, nk. kuuman sairaalan rakentaminen sisältyy sekä olemassa olevien tilojen peruskorjausta että uudisrakentamista. Kuuman sairaalan toimintoihin kuuluvat ensihoito, päivystys, teho-osaston ja tehostetun valvonnan muodostama teho-valvonta -yksikkö, leikkausosasto ja kotisairaaloiminta. Puiston tontille rakennettava uudisrakennus sisältää Perhetalon palvelut sekä kaksi samanlaista vuodeosastoa rakennuksen kahdessa ylimmässä kerroksessa. Perhetalon kolmeen alimpaan kerrokseen keskittään lasten ja äitien neuvolat ja poliklinikat, lastenosasto, vastasyntyneiden seurantaosasto, synnytysosasto ja synnytyssalit sekä lasten kehityksen tukiyksikkö, perheoikeudelliset palvelut ja lapsiperheiden kotipalvelu. Viimeinen rakennusvaihe, Mielentalo, kokoaa yhteen Mikkelin kaupungin mielen-terveys-, päihde- ja sosiaalipalvelut sekä sairaanhoidopiirin psykiatriset palvelut nykyisestä Moisio sairaalasta. Myös Mikkelin kaupungin suun terveydenhuollon tilat rakennetaan sairaala-alueelle tässä vaiheessa.

ESPER-hankkeen ydinajatuksena on vahvistaa Mikkelin keskussairaala II-tason päivystyssairaalana sekä muodostaa toiminnallinen integraatio perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, sosiaalipalveluiden ja kuntien perustason hoivan kanssa. Kuntalaisten näkökulmasta tavoitellaan hoito- ja palveluketjujen sujuvuutta ja talouden näkökulmasta kustannustehokasta toimintaa. ESPER-hankkeessa esitettävä uusien tilojen rakentaminen ja nykyisten tilojen perusparannus/saneeraus on tarkoitettu tukemaan muodostettavaa uutta toimintamallia.

ESPER-hankkeen hankesuunnittelu käynnistettiin vuoden 2014 helmikuussa, ja sairaanhoidopiirin valtuusto teki investointipäätöksen toukokuussa 2015. Ensimmäisen vaiheen rakennustyöt käynnistyvät vastaanottoalueella marrakuussa 2015.

ESPER-hankkeen rakentamisen vaiheistus on tämän hetkessä valmisteluvaiheessa seuraava:

1. pysäköintitalo, rakentaminen riippuen kaavavalituksen ratkeamisesta 2015
2. I vaihe: vastaanotto palveluiden rakentaminen neljässä vaiheessa 11/2015–02/2020
3. II vaihe: kuumen sairaalan rakentaminen (ensihoito, päivystys, leikkausyksikkö ja tehoavonta -yksikkö, kotisairaala) 01/2017–08/2018
4. III vaihe: Perhetalo ja vuodeosastot (Puiston tontti) 03/2017–08/2018
5. IV vaihe: Mielentalo ja suun terveydenhuolto (rakennukset A, D, E ja F)
  - Mikkelin kaupungin suun terveydenhuollon rakentaminen 11/2018–09/2019
  - Mielentalon rakentaminen 11/2018–03/2020.

Vastaanottoalueen, Kuumen sairaalan, Perhetalon ja vuodeosastojen osalta tilasuunnittelun pohjaksi tehty toimintamallityö saadaan päätökseen vuoden 2015 aikana. Mielentalon toimintamallien suunnittelu tilasuunnittelun pohjaksi alkaa keväällä 2016. Vastaanottoalueen toteuttamissuunnitelma rakentamispäätöstä varten hyväksyttiin valtuustossa 9.10.2015.

Vuoden 2016 ESPER-hanketyön painopistealueita ovat:

rakentaminen:

- Kuumen sairaalan rakennussuunnittelu (08/2015-05/2016)
- Kuumen sairaalan urakkakilpailutus ja rakentamispäätös (06-08/2016)
- Vastaanottoalueen rakentaminen ja käyttöönotto (11/2015-12/2016)
- Perhetalon ja vuodeosastojen rakennussuunnittelu (12/2015-12/2016)
- Pysäköintitalon urakkakilpailutus ja rakentaminen (riippuu kaavavalituksen ratkeamisesta)

toimintamallityö:

- Vastaanottoalueen toimintamallin loppuun saattaminen ja muuton suunnittelu
- Kuumen sairaalan toimintamallien ja tilaohjelman päivittäminen
- Perhetalon ja vuodeosastojen toimintamallien ja tilaohjelman päivittäminen
- Mielentalon toimintamallin suunnittelu tilasuunnitelman pohjaksi.

5.1.2 ESSO-hanke

ESSO-hanke on saanut rahoituksen STM:n Kaste-ohjelmasta ja sen toteuttamisaika on 1.1.2014–31.12.2016. Hanke käynnistyi vuoden 2014 alkupuolella. ESSO-hankkeen keskeinen ydin on muodostaa uusi sotepalvelukonsepti, jossa on tarkoitus rakentaa perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon integroitu toimintamalli yhteistyössä sosiaalitoimen kanssa. Hanke sisältää alueellisten

asiakaslähtöisten prosessien kehittämistä ja uusia toimintatapoja. Keskiössä ovat kuntoutus, mielenterveys- ja päihdepalvelut, sosiaali- ja kriisipäivystys sekä elektiivinen ja päivystysprosessi. Prosesseja kehitetään alueellisina yhteistyössä kuntien kanssa sekä toimintaympäristöä rakentavan ESPER-hankkeen kanssa.

ESSO-hankkeessa työskentelee vuonna 2016 neljä hankekoordinaattoria ja yksi osaaikainen kuntoutuksen asiantuntija. Hankejohtajana toimii perusterveydenhuollon yksikön ylilääkäri. Tarvittaessa asiantuntijoita rekrytoidaan lisää uuden toiminnan käyttöönoton vahvistamiseksi. Tehtyjen esiselvitysten pohjalta on konkretisoitu ja täsmennetty kehittämiskohteita, jotka liittyvät palveluiden ja palveluketjujen sujuvoittamiseen asiakasnäkökulmasta. Avopalveluita ja matalan kynnyksen palveluita kehitetään ja erityisosaamista jalkautetaan peruspalveluiden tueksi. Kotiutusta ja toisaalta kotihoidon mahdollisuuksia hoitaa asiakkaita kotona parannetaan ja näin mahdollistetaan laitospaikkojen käynnissä olevaa vähentämistä.

Vuonna 2016 kehittämiskohteina ovat mm. monitoimijapäivystyksen pilotointi, alueen sosiaalityön harmonisointi, kotiutuskoordinaattoritoiminnan vakiinnuttaminen, asiakasraatitoiminnan pilotointi, monipalvelukäyttäjien analysointi, vanhuksen yleistilalaskupalveluketjun käyttöönoton tukeminen, etelä-savolaisen kotikuntoutusmallin pilotointi, alueellisen toimintakykymittarin käyttöönotto, päihdepalvelutarjotin, masennuksen kolmiomallin jalkauttaminen jne. Hankkeen arviointi käynnistyy keväällä 2016, hanke päättyy syyskuussa 2016.

5.1.3 Alueellinen yhteistyö ja yhteydenpito omistajien ja viranomaisten kanssa

Toiminta sisältää erva-yhteistyön, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislainsäädännön toimeenpanon yhdessä kuntien kanssa, sairaanhoitopiirin omistajakuntien kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisen, vuosittaisen informointi- ja neuvotteluprosessi sekä talousarvio- ja taloussuunnitteluprosessin läpiviennin. Tavoitteena on tuottavuuden lisääminen palvelutoiminnassa tuottavuusohjelman toimenpiteillä ja tätä kautta kustannus- ja menokehityksen hallinta.

Turvallisuuden ja valmiuden osalta keskeisiä asioita ovat turvallisuuslainsäädännön mukaisen toiminnan varmistaminen, turvallisuusjohtamisen kehittäminen ja tukeminen esimiestyössä sekä jatkuvuuden ja sujuvuuden hallinnan kehittäminen ja varmistaminen sairaalan työssä.

Potilasasiamiestoiminnassa neuvotaan ja ohjataan potilaslain soveltamisessa ja avustetaan muistutusten sekä potilasvahinkojen tekemisessä sekä edistetään potilaan oikeuksia. Potilasasiamies-

toiminta pyrkii kustannustehokkaaseen toimintaan, välittää asiakkailta tulevaa palautetta palveluista ja hoidoista muulle organisaatiolle toiminnan kehittämiseksi ja edistää näin myös ”Terveempi Etelä-Savo” -vision toteuttamista.

5.2 Sairaala

Sairaalatoimiala vastaa sairaalan hoito- ja lääketieteellisestä työstä sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön sekä kuntayhtymän ohjauksen mukaisesti.

Terveystieteiden laiti (2011) määritteli ensihoidon järjestämisvastuun sairaanhoitopiirille. Ensihoidon palvelun tuottajana on toiminut keväästä 2014 alkaen kokonaisuudessaan Etelä-Savon sairaanhoitopiiri. Haasteena on turvata palvelutasopäätöksen mukaiset ensihoitopalvelut taloudellisten ramiin mahdollistamissa rajoissa.

Päivystysasetus astui voimaan 1.1.2015. Mikkelin keskussairaala toimii II-tason ympärivuorokautisena päivystävänä sairaalana. Erva-järjestämissopimuksessa KYS-erva -alueella on sovittu päivystysasetuksen mukaisen toimintamallin käyttöönotosta, jolloin Etelä-Savon sairaanhoitopiirin vastuu päivystyspalveluista kasvaisi kattamaan myös osan Itä-Savon potilasmäärästä. Tämä ei kuitenkaan ole toistaiseksi toteutunut.

Ympärivuorokautinen erikoissairaanhoidon päivystys edellyttää vahvaa naistentautien ja synnytysten, pehmytosa-, tuki- ja liikuntaelinkirurgian sekä anestesiologian erikoislääkäryöpanosta. Lisäksi on oltava nopeasti saatavilla lastentautien ja radiologian työpanos. Vuoden 2015 alusta lähtien kirurgian takapäivystys on eriytetty ortopedian ja traumatologian sekä pehmytosakirurgian takapäivystykseen. Naistentautien päivystys on järjestetty sairaalapäivystyksenä. Radiologipäivystys on turvattu paikallisella sopimuksella. Kesäkuun alusta alkaen lastenlääkäripäivystys on toteutettu sairaalapäivystyksenä.

Vaikka erikoislääkäreiden rekrytointi onkin aikaisempaan verrattuna parantunut, haasteena on edelleen erikoislääkäreiden saatavuus ns. pienille erikoisalueille (lastenpsykiatria, hematologia, geriatria, patologia, kliininen fysiologia ja neurofysiologia). Niillä on jouduttu ja joudutaan turvautumaan ostopalveluihin. Selvitysten perusteella mahdollisuudet yhteisvirkoihin eri erikoissairaanhoidon yksiköiden välillä ja hoidon porrastuksen mahdollisuudet suhteessa yliopistolliseen sairaalaan eivät ole käytännössä olleet mahdollisia kuin pienessä mittakaavassa.

Diagnostisista tukipalveluista (radiologia, patologia, kliininen fysiologia ja isotooppilääketiede, kliininen neurofysiologia) muodostetaan tulosityksikköryhmä 1.1.2016 alkaen.

Sairaanhoitopiirin palvelutuotannossa tapahtuu suunnittelukaudella jatkuvaa muutosta: avopalveluiden tarve ja mahdollisuudet kasvavat, myös psykiatrian rakenne muuttuu avotoimintapainotteisemmaksi. Vuoden 2015 aikana psykiatrinen päiväosasto on lopettanut toimintansa. Vuoden 2015 aikana on toteutettu vielä viimeiset vuodeosastotoiminnan muutokset osaston 34 osalta ja psykiatriassa osastotoiminnassa fuusioitiin kaksi osastoa. Mikkelin terveyskeskuksen fysioterapiapalvelut fuusioitiin sairaalan toimintojen yhteyteen ja geriatrinen muistipoliklinikka aloitti toimintansa keväällä 2015. Mikkelin kaupunki ostaa vuonna 2016 vaativaa kuntoutustoimintaa 1,5 miljoonalla eurolla Kyyhkylässä sijaitsevalta sairaanhoitopiirin vaativan kuntoutuksen osastolta. Sen myötä vaativan kuntoutuksen kuntoutuspaikkoja tulee olemaan 27.

Akuutin teho- ja valvontatoiminnan keskittäminen mahdollistaa jatkossa myös osastotoimintojen kehittämisen kohti erikoisalattomuutta ja vuodeosastopaikkojen tarkoituksenmukaisen vähentämisen. Polikliinisessä toiminnassa varaudutaan Mikkelin terveysasematoimintojen portaittaiseen fuusioitumiseen erikoissairaanhoidon polikliinisten toimintojen yhteyteen ja muotoillaan yhtenäiset ja sujuvat toimintamallit perus- ja erityistason avopalveluille poliklinikka-alueelle.

Haasteena toiminnan kehittämiseksi on nykyistä tarkemman tiedon saaminen toiminnasta ja sen sisällöstä sekä vertailutietojen oikeellisuuden parantamiseksi että erityisesti tiedolla johtamisen oikeaksi perustaksi. Meneillään oleva koko julkisen terveyden- ja sosiaalihuollon sisältöä ja toimintaa sekä kustannustietoa sisältävän episodipotilasryhmittäytymisen käytön vakiinnuttaminen tulee tuottamaan merkittävän työväliseen integroituvien terveystalouden palvelujen suunnittelemiseen ja kehittämiseen.

Väestön ikääntyessä erikoissairaanhoidon palvelujen kysyntä kasvaa edelleen. Ikääntymisestä aiheutuva kustannuskasvu on eri arvioiden mukaan 0,5–1 % vuodessa, mistä johtuen on otettava käyttöön uusia tapoja (mm. sähköinen asiointi ja seurantaparametrien välittyminen sähköisesti) potilaiden hoitamiseksi, koska taloudelliset reunaehdot eivät mahdollista henkilöstömäärän kasvattamista. Erityisen keskeistä on sopia alueellisesta työnjaosta perus- ja erityispalveluiden välillä. Tuotavuuden ja toimintojen resursoinnin (esim. henkilöstön saatavuus) näkökulmista palvelutuotantoa arvioidaan ja kehitetään ottaen huomioon alueellinen yhteistyö kuntien kanssa.

Potilasturvallisuuden edistäminen on kaikessa toiminnassa keskeistä. Potilasturvallisuuden toteutumisesta seurataan koko ajan potilasturvallisuutta vaarantavien tapahtumien raportointimenetellyllä. Vuonna 2016 toimintamallia täydennetään potilaiden mahdollisuudella täydentää omalta osaltaan vaaratilanneraportointia. Laadun kehittämisen systemaattisuutta tullaan kehittämään laatujärjestelmätyöskentelyllä tavoitteena laatujärjestelmän käyttöönotto sairaanhoitopiirissä.

Terveydenhuollon kustannusten näkökulmasta toiminnan vaikuttavuus, terveyshyödyn aikaansaaminen, on keskeistä. Sairaanhoidotoiminnan vaikuttavuuden seuraamiseksi on suunniteltu 15D-mittarin käyttöönottoa vuoden 2016 aikana. 15D-elämänlaatumittari on yleiseen käyttöön soveltuva (generinen) ja moniulotteinen mittari, jolla terveydenhuollon asiakas voi itse arvioida elämänlaatuaan. Mittaria voidaan käyttää sekä suunniteltaessa terveydenhuollon toimintaa että arvioitaessa toimenpiteiden vaikuttavuutta. Lisäksi mittari soveltuu terveydenhuollon toiminnan kustannusvaikuttavuuden arviointiin.

5.3 Tukipalvelut

Tukipalvelukeskuksen toimialaan kuuluvat materiaali- ja palvelut, ruokapalvelut, tekniset palvelut, toimintapalvelut, välinehuolto ja lääkehuolto.

Tukipalvelut on aktiivisesti mukana ESPER-hankkeen toteuttamisessa, joka on seuraavien vuosien keskeinen investointi koko sairaanhoitopiirissä. Merkittävänä osana ESPER-hanketta on tietojärjestelmien kehittäminen ja uusien järjestelmien hankinnan valmisteluun, kilpailutukseen ja käyttöönottoon osallistuminen, mikä on yksi tukipalveluiden painopistealueista.

Tukipalvelukeskuksen toiminnan tavoitteena on turvata sairaalatoimen tarvitsemat peruspalvelut ja hoitoprosessien sujuvuus. Vuoden 2016 erityisiä kehityskohteita ovat toimintamallien ja niiden vaatimien työvälineiden (mm. ICT) uudistaminen, niiden jalkauttaminen ja niihin sitoutuminen ja valmistautuminen Pankalammen muuttoon sairaala-alueelle, osaamiskartoitusten mukaisten koulutusten jatkaminen Esedun kanssa, ruokapalvelujen kehittäminen yhdessä Mikkelin kaupungin kanssa ja työnjaon suunnittelu yhdessä muiden tulosalueiden kanssa. Vuoden aikana tavoitteena on selkeyttää tukipalvelukeskukselle kuuluvia tehtäviä, päivittää tarvittavat muutokset palvelusopimuksiin ja toteuttaa palvelut sopimusten mukaisina. Kaikkien sähköisten järjestelmien hyödyntämistä toiminnassa ja raportoinnissa parannetaan.

5.4 Toiminnan tuki

Toiminnan tuki vastaa henkilöstö-, talous-, tietotekniikka- ja yleishallintopalveluiden tuottamisesta kaikille toimialoille. Tietotekniset ratkaisut ovat keskeinen osa ohjausjärjestelmää. Vuoden 2014 aikana on otettu käyttöön useita raportointi- ja ohjausjärjestelmiä, joiden toimivuutta parannetaan edelleen. Asiakkaan omatoimisuutta ja itsepalvelua tuetaan jo monin sovelluksin, joiden käyttäminen lisää tuottavuutta.

Vuoden 2016 tietohallinnon päätehtävä kokonaisuutena on terveyden ja hyvinvoinninjärjestelmän määrittämisen (UNA) loppuunsaattaminen ja kilpailutuksen käynnistäminen yhteistyössä eri sote-organisaatioiden kanssa. Tulevan vuoden tietohallintotyössä keskitytään tietoturvan tehostamiseen ja tietoverkkoarkkitehtuurin laadulliseen parantamiseen AKUSTI kokonaisarkkitehtuurimäärittysten mukaisesti. Tietohallinto osallistuu aktiivisesti ESPER-hankkeeseen. Tietojärjestelmien hyödyntämisen lisääminen, mobiilikäytön laajentaminen ja uusien teknologioiden käyttöönotto huomioidaan prosessien ja toiminnan kehittämisessä.

Tietohallintotyössä tullaan osallistumaan aktiivisesti kansallisiin hankkeisiin ja seminaareihin. eArkiston toinen vaihe tullaan toteuttamaan lain vaatimusten mukaisesti. Alueellista yhteistyötä edistetään KYS-erva tietohallintotyöryhmässä.

6 HENKILÖSTÖ

Tuottavuusohjelman henkilöstötoimenpiteet jatkuvat myös vuonna 2016. Sairaanhoidopiirin henkilöstöstrategian mukaisesti ja tuottavuusohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi jatketaan keskitetyn rekrytoinnin valmistelua. Tämän hetken toimintojen lisäksi vuoden 2016 alusta lähtien rekrytointiyksikön toiminnaksi siirretään ns. V-vakanssien hallinnointi. Sijaishenkilöstön keskittämisellä rekrytointiyksikköön tavoitellaan sekä henkilökunnan liikkuvuuden lisäämistä että työn tuottavuutta ja esimiestyön selkeyttämistä. Muun määräaikaisen henkilöstön (pl. keikkalaiset) siirtäminen rekrytointiyksikköön tapahtuu aikaisintaan vuoden 2017 alussa, mutta siirtoon liittyvät valmistelut tehdään vuoden 2016 aikana.

Kaikki avoimeksi tulevat virat/toimet siirretään rekrytointiyksikköön palkkavarauksineen, jos kahden kuukauden kuluessa vakanssin vapautumisesta työyksikkö ei ilmoita tarvitsevansa ko. virkaa/vakanssia. Vuosittain talousarvion suunnittelun yhteydessä tarkastellaan em. avointen vakanssien säilytys/lakkautus tarvetta. Avoimia vakansseja ei käytetä taustavakansseina määräaikaisuuden perusteena ”avoimen tehtävän hoito/tehtäväjärjestelyt kesken” ilman erillistä käsittelyä.

Määräaikaisen henkilöstön käyttöä seurataan edelleen tarkkaan. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikkiin poissaoloihin ei oteta sijaista. Sijaisen ottaminen ja sijaisuus määräaikaisuuden perusteena on mahdollista vain silloin, kun on kyseessä työntekijän pitempi poissaolo seuraavilla syillä: perhevapaa, opintovapaa, vuorotteluvapaa tai sairausloma. Harkinnanvaraisten työ- ja virkavapaiden myöntämiseen, halukkuuteen tehdä osa-aikatyötä ja vov-jaksojen tarpeeseen sekä näihin liittyvän korvaavan sijaishenkilöstön hankintaan suhtaudutaan aikaisempaa kriittisemmin. Sijaisten palkkaamisessa on myös huomioitava, että vakanssittomia määräaikaisia työsopimuksia ei saa tehdä.

Valmisteluja Mikkelin kaupungin sote-puolen siirtymiseen yhteisiin tiloihin aloitetaan käymällä lävitse rekrytointeihin liittyvät prosessit ja yhtenäistämällä niitä mahdollisuuksien mukaan. Alustavia suunnitelmia tehdään rekrytointiyksiköiden, varahenkilöstön ja muun määräaikaisen henkilöstön yhdistämiseksi ja yhteisen rekrytointiyksikön henkilöstötarpeiden arvioimiseksi. Näiden lisäksi on tehtävä suunnitelma nykyisen rekrytointiohjelman hallinnoinnista. Valmistelussa on huomioitava myös valtakunnalliset sote-ratkaisut.

Rekrytointiyksikön lisääntyvän toiminnan myötä yksikkö tarvitsee vuoden 2016 alusta lähtien lisää yhden viranhaltijan työpanoksen lisäyksen. Tämä tullaan hoitamaan sairaanhoitopiirin sisäisin järjestelyin.

Somatiikan uudelleenjärjestelyt jatkuvat edelleen vuonna 2016. Erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon integraatio yhteisten tilojen ja toiminnallisten muutosten osalta etenee ESPER-hankkeessa. Vuodeosastojen ja avotoimintojen muutokset etenevät siten, että henkilöstöä siirtyy toimintojen siirtymisen mukana uusiin työpisteisiin. Päivystysasetuksen voimaantulo 2015 edellyttää gynekologian lääkäripäivystysvalmiuden vahvistamista, joka hoidetaan sisäisillä virkajärjestelyillä.

Sote-valmisteluun ja ESPER-hankkeen etenemiseen liittyen tiedottamisen tarve sekä organisaation sisällä että ulkopuolelle tulee jatkuvasti lisääntymään. Sairaanhoitopiirin tiedottamisen hoitamiseen tarvitaan kokopäiväistä tiedottajan työpanosta. Asia tullaan hoitamaan sisäisillä virkajärjestelyillä.

Keskitetty osastonsihteeripalvelut -yksikkö vastaa somatiikan hoitoyksiköiden asiakaspalvelu-, potilashallinto- ja tekstinkäsittelytehtävistä. Sama toimintatapa laajenee koskemaan psykiatria vuoden 2016 alusta, jolloin psykiatrian osastonsihteerit siirtyvät osastonsihteeripalveluihin.

6.1 Palkkaus ja sopimukset

KT ja kunta-alan pääsopijajärjestöt saavuttivat neuvottelutuloksen 26.6.2015 Työllisyys- ja kasvusopimuksen toisen jakson 1.1.2016–31.1.2017 palkkaratkaisusta. KT:n valtuuskunta sekä kunta-alan pääsopijajärjestöjen hallinnot ovat hyväksyneet neuvottelutuloksen. Palkkaratkaisun kustannusvaikutus on koko kuntasektorilla 0,59 prosenttia, mutta vaihtelee sopimusaloittain johtuen erilaisista palkkarakenteista ja palkkatasoista.

Kunnallisen yleisen virka- ja työehtosopimuksen (KVTES) sekä Kunnallisen teknisen henkilöstön virka- ja työehtosopimuksen (TS) piirissä olevan viranhaltijan/työntekijän tehtäväkohtaista palkkaa tai siihen rinnastettavaa kuukausipalkkaa korotetaan 1.2.2016 lukien yleiskorotuksella siten, että

tehtäväkohtaista palkkaa korotetaan 0,47 prosentilla, jos tehtäväkohtainen palkka on 31.1.2016 vähintään 3 404,26 euroa. Jos tehtäväkohtainen palkka 31.1.2016 on alle 3 404,26 euroa, tehtäväkohtaista palkkaa korotetaan 16,00 eurolla kuukaudessa. Palkkausluvun 11 §:n mukaista henkilökohtaista lisää korotetaan 0,47 prosentilla.

Kunnallisen lääkärien virkaehtosopimuksen 2014–2016 sopimuskauden toisen jakson palkankorotuksista sovittiin kesäkuussa 2015. Sairaaloiden lääkärien ja hammaslääkäreiden palkkoja korotetaan 1.1.2016 yleiskorotuksella, joka on 0,4 prosenttia. Myös KVTES:n palkkausluvun 11 §:n mukaista henkilökohtaista lisää korotetaan 0,4 prosentilla.

Kunta-alan palkkaus- ja palkitsemisjärjestelmiä kehitetään kunnallisen alan kilpailukyvyyn turvaamiseksi. Kehittämiskohteina sairaanhoitopiirissä ovat tehtävien vaativuuden arviointijärjestelmän päivittäminen ja siihen kiinteästi kuuluvana tehtäväkohtaisten palkkojen ja tarkastelu.

Uudet jaksotyömääräykset otettiin käyttöön 1.6.2015 lukien. Tämä on johtanut nykyisten työaika-
muotojen uudelleen arviointiin ns. muodollista jaksotyötä tekevien kohdalla. Jaksotyötä ei ole tarkoituksen mukaista teettää niissä työyksiköissä, joissa siihen ei ole toiminnallista tarvetta. Työaikamuodon muutosta valmistellaan toteutettavaksi vuoden 2016 aikana.

6.2 Työhyvinvointi ja osaamisen hallinta

Vuonna 2015 tehdyn työyhteisökyselyn tuloksien avulla pyritään löytämään työyksiköiden kehittämistarpeita sekä arvioimaan kehittämistyön tuloksellisuutta. Tavoitteellisen henkilöstöjohtamisen kehittämistä jatketaan tukemalla esimiestyötä koulutuksilla ja henkilökohtaisella ohjauksella.

Aktiivisella yhteistyöllä työterveyshuollon ja KEVA:n kanssa toteutetaan työkykyä ylläpitävää toimintaa ja pyritään vaikuttamaan sairauspoissaolojen määrään sekä varhe-kustannuksiin. Sairaanhoitopiirille kehitetään sovelletun työn malli. Mallin tavoitteena on, että osatyökykyisen henkilön tehtäviä järjestellään niin, että kyseinen henkilö voi jatkaa joko omassa työtehtävässään tai ns. sovelletussa työssä.

Henkilöstön liikunta- ja kulttuuriharrastusta tuetaan liikunta- ja kulttuurisetelillä.

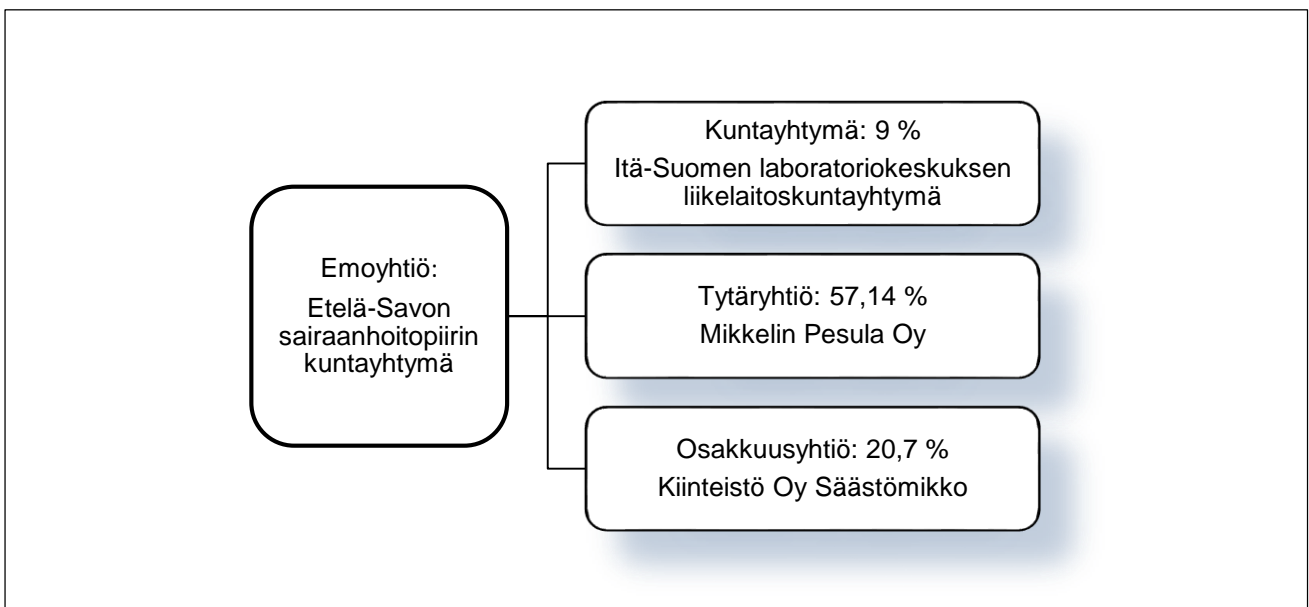
Työterveyshuoltopalvelut sairaanhoitopiiri hankkii Etelä-Savon työterveydeltä. Työterveyshuoltopalvelun tuottaja kilpailutetaan vuoden 2017 aikana.

ESPER-hankkeen etenemisen myötä tulevaisuuden sairaala-alueen ytimen muodostavat Etelä-Savon päivystyssairaalan toiminta, Etelä-Savon alueella tarjottavat erityispalvelut sekä Mikkelin kaupungin sosiaalipalvelut ja terveydenhuollon palvelut. Henkilöstön määrän, rakenteen ja osaamisen tulee turvata nämä keskeiset palvelut.

Osaamisella on tulevaisuudessa tehtävien vaativuuden arvioinnissa entistä suurempi painoarvo. Tulevaisuuden osaamistarpeiden kartoittamista jatketaan systemaattisesti työyksiköissä osaamiskeskustelujen avulla. Esimies on avainasemassa sekä nykyisen osaamisen että tulevan osaamistarpeen kartoittamisessa. Henkilöstösuunnittelun kehittäminen sisältää resurssisuunnittelun lisäksi sekä varautumisen eläköitymisen haasteisiin että olemassa olevan henkilöstön urasuunnittelun. Henkilöstö- ja koulutussuunnitelmassa on tarkempaa tietoa työhyvinvoinnin ylläpitoon osaamisen hallintaan tähtäävistä toimenpiteistä.

7 KONSERNIYHTEISÖT

Kuntayhtymään kuuluu kuvan 8 mukaiset yhteisöt, joita ohjataan omistajapolitiikan mukaisesti. Konserniin kuuluville yhteisöille ei ole asetettu erikseen tuottotavoitteita eikä erillistä konserniohjetta ole.

Kuva 8. Konsernikaavio.

8 SITOVUUSMÄÄRÄYKSET

Talousarvioon merkityt tavoitteet, tuloarviot ja määrärahat ovat sitovia seuraavasti:

Valtuusto

Valtuustoon nähden sitovia ovat:

- valtuuston asettamat toiminnalliset tavoitteet
- tuloslaskelmassa yhteenlaskettu laskutus jäsenkunnille
- kuntayhtymän toimintamenot ja -tulot
- hoitojaksojen ja avohoitokäyntien yhteismäärä
- rahoituslaskelman pitkäaikaisten lainojen lisäys
- investointiosan yli 1 milj. euron hankkeet.

Hallitus

Hallitukseen nähden sitovia ovat:

- toimialueiden tuloslaskelman toimintatulot ja -menot seuraavin tarkennuksin:
  - yhtymähallinto: menot ja tulot
  - sairaala: menot ja tulot
  - tukipalvelut: menot ja tulot
  - toiminnan tuki: menot ja tulot.

Hallitus päättää toimialojen sitovat tavoitteet talousarvion täytäntöönpano-ohjeissa.

8.1 Investointiohjelma

Sairaanhoitopiirin hallitus hyväksyy kohdekohtaiset määrärahat enintään 1 milj. euroa. Sairaanhoitopiirin johtaja voi päättää muutoksista investointiosan yksittäisiin hankkeisiin toimialan investointiosan kokonaismäärärahan sisällä. Investointiraja vuonna 2016 on 10.000 euroa. Henkilökohtaiset apuvälineet eivät ole investointeja.

8.2 Muut määräykset

Hallituksella on oikeus antaa tarkempia määräyksiä talousarvion sitovuudesta ja määrärahojen käytöstä.

Kehittämishankkeen tavoitteiden saavuttamisesta ja taloudesta vastaa projektipäällikkö, joka määrätään rahoituspäätöstä tehtäessä. Ulkopuolista rahoitusta saavista kehittämishankkeista vastaa perusterveydenhuollon yksikkö. Omista kehittämishankkeista, joissa käytetään ulkopuolista konsulttia, toimialajohtajan tulee pitää luetteloa ja raportoida hankkeista yhtymäjohdolle.

9 HINNOITTELU-, LASKUTUS- JA KORVAUSPERUSTEET

Valtuusto päättää vuosittain talousarvion hyväksymisen yhteydessä hinnoitteluperusteet.

Hinnoittelun perusteena on omakustannushinta, jolla katetaan toiminnan välittömät ja välilliset kustannukset sekä suunnitelman mukaiset poistot. Hinnoittelu tapahtuu diagnoosiryhmäkohtaisena päiväkirurgiassa ja pääosin somaattisten sairauksien vuodeosastohoidossa ja muilta osin vähintään erikoisalakohtaisena hoitopäivä- ja käyntikertahintoina. Hinnat ovat lopullisia hintoja.

Tuotehinnoilla katetaan oman palvelutuotannon kustannukset. Kuntayhtymän ostaessa palveluja muilta palveluntuottajilta jäsenkuntalaisilleen, laskutus tapahtuu palvelun tuottajan hinnoin, ns. läpilaskutuksena.

Erityisvelvoitteet

Sairaanhoitopiirille määräytyistä tai annetuista erityisvelvoitteista aiheutuvat menot, kuten potilasvakuutus, kriisivalmiuden ylläpito ja erityiset aluevastuutehtävät, katetaan maksuosuuksilla, jotka peritään jäsenkunnilta niiden asukaslukujen mukaisessa suhteessa. Vuonna 2016 kustannukset peritään 31.12.2015 mukaisen asukasluvun perusteella.

Muita asukaspohjaisia jäsenkuntien maksuosuuksia ovat perusterveydenhuollon yksikkö, apuvälinepalvelut ja projektit. Ensihoidon kustannusjako periaatteena on 50 % asukaslukuun perustuen ja 50 % palvelujen käyttöön.

Kalliin hoidon tasaus

Kuntayhtymässä on käytössä kalliin hoidon tasausjärjestelmä, jonka kustannukset jaetaan kunnille asukaslukujen suhteessa. Tasausjärjestelmän piiriin hoidot siirtyvät, kun potilaskohtaiset/asiakas-kohtaiset kustannukset ylittävät 50 000 euroa vuodessa.

Siirtoviivehinnoittelu

Erikoissairaanhoidosta kevyempään hoitomuotoon jonottavalle potilaalle annettavaa vuodeosastohoitoa ei katsota erikoissairaanhoidon palveluksi. Hinnoittelu määräytyy DRG-laskutettavalta jaksolta erikoisalan keskimääräinen hoitopäivähinta 1,5-kertaisena.

Ennakot ja laskutuskäytäntö

Kalliin hoidon tasauksessa laskutus tehdään toteutuneiden kustannusten perusteella kuukausittain. Kuntayhtymä voi poikkeustilanteissa periä jäsenkunniltaan ennakkomaksuja maksuvalmiutensa turvaamiseksi.

Kuntayhtymän oman toiminnan laskutus tapahtuu jälkikäteen lukuun ottamatta tammikuun laskutusta, joka tehdään ennakkolaskutuksena. Ns. läpilaskutus tapahtuu kuukausittain. Loppulasku, jossa erityisveloitteiden ennakkomaksut on huomioitu, tehdään 28.2.2016 mennessä.

Asiakasmaksut

Asiakasmaksut kerätään valtakunnallisesti määritellyn enimmäistaksan mukaisesti. Päivystyksessä noudatetaan 1.1.2016 alkaen asiakasmaksuasetusta, jonka mukaan kaikilta 18 vuotta täyttäneiltä yhteispäivystyksyksikössä asioivilta peritään asiakasmaksuasetuksen mukainen ylin hinta (32,10 euroa vuonna 2015). Yhteispäivystyksikön hoitajakäynnin hinta on 18 euroa.

Kuntayhtymän peruspääomien korko

Kuntayhtymä ei maksa jäsenkuntien peruspääoman osuuksille korkoa.

9.1 Luottamushenkilöiden palkkiot vuonna 2016

Luottamushenkilöille suoritetaan palkkioita luottamustoimen hoitamisesta palkkiosäännön mukaan 1.1.2016 alkaen seuraavasti.

Vuosipalkkiot €/vuosi

–	yhtymävaltuuston puheenjohtaja	1.500 €
–	tarkastuslautakunnan puheenjohtaja	1.500 €
–	yhtymähallituksen puheenjohtaja	3.000 €
–	yhtymähallituksen varapuheenjohtaja	1.500 €

Kokouspalkkiot €/kokous

–	valtuusto, hallitus, tarkastuslautakunta, palkkatoimikunta	100 €
–	toimikunnat ja muut elimet	80 €

Ansionmenetykskorvauksen enimmäismäärä €/h

22 €

Mikäli luottamushenkilö sopii työnantajansa kanssa, että tämä myöntää luottamustehtävän hoitamista varten palkallista virkavapautta, kuntayhtymä maksaa tällaisista virkavapaista työnantajalle korvauksen laskua vastaan samaan enimmäismäärään saakka.

Liite 1
Oman toiminnan suoritteet

Oma toiminta	Avohoitokäynnit 1)			Hoitopäivät			Hoitojaksot		
	TP2013	TP2014	TA2016	TP2013	TP2014	TA2016	TP2013	TP2014	TA2016
Somaattiset palvelut									
Sisätaudit	19 725	20 385	17 600	14 882	13 339	12 260	3 603	3 358	3 040
Lastentaudit ja lastenneurologia	7 248	7 084	7 380	3 106	2 933	2 900	1 315	1 128	1 280
Ihotaudit	4 117	4 264	4 300	104	17	90	16	5	10
Neurologia	4 983	4 816	5 115	9 334	8 747	8 440	1 888	1 767	1 585
Keuhkosairaudet	3 984	4 028	4 000	6 793	4 354	1 850	1 165	738	345
Endoskopiayksikkö	2 529	2 416	2 700						
Geriatría	588	240	900						
Kirurgia	18 817	18 874	13 000	17 380	15 457	12 800	4 572	4 379	3 880
Naistentaudit ja synnytykset	8 881	9 318	10 060	5 083	4 953	3 500	1 569	1 531	1 100
Silmätaudit	13 875	14 273	14 200	46	6	6	21	6	6
Korva-, nenä- ja kurkkutaudit	8 292	8 366	8 000	626	514	450	240	239	225
Suu- ja leukasairaudet	1 608	1 710	1 700	80	87	70	43	48	35
Fysiatria, erikoissairaanhoito perusterveydenhuolto	8 505	9 398	9 000						
			6 450						
Kipupoliklinikka	395	633	700						
Infektiosairaudet	194	187	240						
Lääkinnällinen kuntoutus	2 169	2 797	3 000						
Päivystyspkl, erikoissairaanhoito perusterveydenhuolto	15 899	15 477	16 500						
	26 515	28 475	29 000						
Päivystysosasto					2 780	5 200		2 052	3 400
Hoitokeskus			9 300						
Valvontayksikkö						2 600			1 040
Yhteensä	148 324	152 741	163 145	57 434	53 187	47 566	14 432	15 251	14 906
Psykiatriset palvelut									
Akuuttipsykiatria	11 617	11 650	10 600	8 727	7 763	6 000	350	373	300
Kuntouttava psykiatria	5 124	5 354	5 300	5 090	5 063	5 200	63	57	80
Psykogeriatria	1 905	2 003	2 000	5 154	4 709	5 000	185	194	220
Lastenpsykiatria	4 693	5 498	5 400						
Nuorisopsykiatria	4 533	4 732	4 800	2 231	2 047	2 500	70	53	60
Yhteensä	27 872	29 237	28 100	21 202	19 582	18 700	668	677	660
KAIKKI YHTEENSÄ	176 196	181 978	191 245	78 636	72 769	66 266	15 100	15 928	15 566

Oman toiminnan tutkimukset ja toimenpiteet

	TP2013	TP2014	TA2016
Kliininen fysiologia, isotooppi ja kliininen neurofysiologia	12 054	11 162	11 900
Radiologia	81 328	78 988	79 700
Leikkaus	6 734	6 876	6 800
Anestesia	9 380	9 685	9 000
Patologia	11 573	11 204	15 000

Ostopalvelut	Avohoitokäynnit			Hoitopäivät		
	TP2013	TP2014	TA2016	TP2013	TP2014	TA2016
Somaattiset palvelut						
Sisätaudit	2 937	3 508	3 500	2 591	2 549	3 000
Lastentaudit ja lastenneurologia	2 531	2 387	2 500	1 376	1 014	1 200
Ihotaudit	146	111	160	46	24	
Neurologia	7 267	7 163	6 500	1 311	1 620	1 800
Keuhkosairaudet	431	690	400	148	125	550
Kirurgia	5 364	6 609	6 600	2 465	1 956	2 000
Naistentaudit ja synnytykset	1 114	1 510	1 500	625	935	1 000
Silmätaudit	570	781	1 200	358	372	190
Korva-, nenä- ja kurkkutaudit	962	898	900	329	254	350
Suu- ja leukasairaudet	193	211	200	67	40	20
Fysiatria	934	1 337	1 220	577	323	400
Lääkinnällinen kuntoutus 1)	9 199	9 426	8 500	479	205	300
Yhteensä	22 449	25 205	24 680	9 893	9 212	10 510
Psykiatriset palvelut						
Aikuispsykiatria	435	629	650	2 018	2 613	2 100
Lastenpsykiatria	1 416	1 473	1 500	623	1 467	1 500
Nuorisopsykiatria	154	366	500	982	588	900
Yhteensä	2 005	2 468	2 650	3 623	4 668	4 500
KAIKKI YHTEENSÄ	24 454	27 673	27 330	13 516	13 880	15 010

Liite 3
Kuntayhtymän tuloslaskelma 2016–2018

	TP 2014	TA 2015	TA 2016	TS 2017	TS 2018
	T€	T€	T€	T€	T€
Toimintatuotot					
Myyntituotot jäsenkunnilta	137 071	133 883	143 085		
Myyntituotot muilta	14 746	15 755	15 110		
Myyntituotot yhteensä	151 817	149 638	158 195	0	0
Maksutuotot	5 122	5 177	5 511		
Tuet ja avustukset	667	518	894		
Muut toimintatuotot	2 746	2 473	2 182		
Toimintatuotot yhteensä	160 352	157 806	166 782	167 148	168 819
Toimintakulut					
Palkat ja palkkiot	-62 880	-63 303	-63 777		
Henkilösivukulut	-17 039	-17 120	-17 941	0	0
Eläkekulut	-14 367	-14 344	-14 708		
Muut henkilösivukulut	-2 672	-2 776	-3 233		
Henkilöstökulut yhteensä	-79 919	-80 423	-81 718	0	0
Asiakaspalvelujen ostot	-22 951	-20 779	-24 570		
Muiden palvelujen ostot	-24 435	-22 972	-25 603		
Palvelujen ostot yhteensä	-47 386	-43 751	-50 173	0	0
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-25 061	-24 626	-24 736		
Muut toimintakulut	-3 760	-3 497	-4 131		
Toimintakulut yhteensä	-156 126	-152 297	-160 758	-157 188	-155 616
Toimintakate	4 226	5 509	6 024	9 960	13 203
Rahoitustuotot- ja kulut					
Korkotuotot	5	0	11	10	10
Muut rahoitustuotot	119	110	110	63	63
Korkokulut	-229	-460	-360	-1 463	-1 863
Muut rahoituskulut	-7	-10	-10	-10	-10
Rahoitustuotot- ja kulut yhteensä	-112	-360	-249	-1 400	-1 800
Vuosikate	4 114	5 149	5 775	8 560	11 403
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-4 037	-4 300	-4 847	-7 000	-8 000
Satunnaiset erät					
Satunnaiset tuotot	24	0	0	0	0
Tilikauden tulos	101	849	928	1 560	3 403
Tilikauden yli-/alijäämä	101	849	928	1 560	3 403
Toimintakate %	2,6	3,5	3,6	6,0	7,8
Vuosikate %/investoinnit	56,0	117,5	23,1	27,6	49,6
Kertynyt yli-/alijäämä	-5 560	-4 711	-3 783	-2 223	1 180

Liite 4
Kuntayhtymän rahoituslaskelma 2016–2018

	TP 2014	TA 2015	TA 2016	TS 2017	TS 2018
	T€	T€	T€	T€	T€
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate	4 114	5 149	5 775	8 560	11 403
Satunnaiset erät	24				
Tulorahoituksen korjauserät	1 758				
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-7 344	-4 383	-25 000	-31 000	-23 000
Rahoitusosuudet investointeihin					
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutus- tuotot					
Toiminnan ja investointien rahavirta	-1 448	766	-19 225	-22 440	-11 597
Rahoituksen rahavirta					
Antolainauksen muutokset	67	0	0	0	0
Antolainasaamisten lisäykset	0				
Antolainasaamisten vähennykset	67	0	0	0	0
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	5 000	5 000	23 600	30 760	22 672
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-2 143	-3 143	-3 200	-3 200	-2 000
Lyhytaikaisten lainojen muutos	1 600	-1 000	-1 000	-5 000	-7 000
Oman pääoman muutokset					
Vaikutus maksuvalmiuteen	3 076	1 623	175	120	2 075
Rahavarat 31.12.	200	1 823	1 998	2 118	4 193
Rahavarat 1.1.	662	200	1 823	1 998	2 118
Tavoitteet ja tunnuslukujen tavoitearvot					
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä	-1 448	766	-19 225	-22 440	-11 597
Lainanhoitokate	1,8	1,6	1,7	2,1	3,4
Kassan riittävyys, pv	0	4	4	4	8
Kassasta maksut	2014	2015	2016	2017	2018
Toimintakulut -valmistus omaan käyttöön (tulos)	156 126	152 297	160 758	157 188	155 616
Korkokulut (tulos)	229	460	360	1 463	1 863
Muut rahoituskulut (tulos)	7	10	10	10	10
Investointimenot (rahla)	7 344	4 383	25 000	31 000	23 000
Antolainojen lisäys (rahla)	0	0	0	0	0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys (rahla)	2 143	3 143	3 200	3 200	2 000
Kassasta maksut	165849	160293	189328	192861	182489

Liite 5
Kuntayhtymän investointisuunnitelma 2016–2018

Investointi- vuosi	Sairaala	Toiminnan tuki	Tukipalvelut	ESPER	Yhteensä
2016	2 061 000	1 114 410	755 000	21 069 590	25 000 000
2017	1 870 000	0	640 000	28 490 000	31 000 000
2018	1 790 000	117 000	750 000	20 343 000	23 000 000

Liite 6
Jäsenkuntalaskutusarvio vuodelle 2015

Jäsenkunta	TP 2013	TP 2014	TA 2015	TOT 1-10/2015	Ennuste 2015	Ennuste 2016
Hirvensalmi	3 123	3 310	3 184	2 921	3 505	3 615
Joroinen	6 462	6 103	5 617	5 500	6 600	6 807
Juva	8 638	8 497	8 367	7 176	8 611	8 881
Kangasniemi	7 850	8 186	8 247	6 578	7 894	8 141
Mikkeli	73 785	76 995	74 881	64 267	77 120	81 038
Mäntyharju	8 253	8 102	8 039	6 784	8 141	8 396
Pertunmaa	2 789	2 613	2 607	2 340	2 808	2 896
Pieksämäki	18 099	19 895	19 557	16 365	19 638	20 253
Puumala	3 165	3 314	3 385	2 471	2 965	3 058
Yhteensä	132 164	137 015	133 884	114 402	137 282	143 085

Liite 7
Peruspääoman jakautuminen kunnittain

Kunta	EUR	%
Hirvensalmi	930 839,91	3,05
Joroinen	1 507 655,46	4,94
Juva	1 962 393,65	6,43
Kangasniemi	1 669 407,97	5,47
Mikkeli	17 524 205,79	57,42
Mäntyharju	2 026 484,26	6,64
Pertunmaa	656 165,84	2,15
Pieksämäki	3 399 854,62	11,14
Puumala	842 333,82	2,76
Peruspääoma yhteensä	30 519 341,32	100,00

